

Nova Strava

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Izhaja vsak četrtek. Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva
cesta 22, telef. št. 46-18. — Uprava: Knafljeva ulica 5,
telef. št. 31-22

Delavska izdaja
„DOMOVINE“

Naročnina polletno 18 in celoletno 36 din. — Posamezna
številka 1 din. — Račun Poštne hranilnice, podružnica
Ljubljana, št. 17.751

Sklepi narodnega delavstva

V nedeljo, dne 22. septembra se je vršila seja upravnega odbora Narodno strokovne zveze. Seje so se udeležili najvidnejši zastopniki vseh podružnic Narodne strokovne zveze.

Na seji upravnega odbora NSZ je narodno delavstvo zavzelo svoje stališče napram vsem najvažnejšim vprašanjem, katera danes morajo zanimati predstavnike delavskega nacionalnega strokovnega pokreta. Narodno delavstvo je na stvaren in odločen način manifestiralo za svoje državljanske pravice in poudarilo potrebo, da sodeluje v vseh javnih korporacijah, kjer se rešujejo splošna socialna, gospodarska in finančna vprašanja za normalizacijo današnjih razmer. Narodno delavstvo je pri tej priliki zavzelo jasno stališče glede bistva in namena strokovnega pokreta delavstva in se je izreklo proti igranju z delavskimi koristmi s strani činiteljev, ki pogrešno pojmujejo funkcije delavskega strokovnega pokreta.

Vse upoštevanja vredne morajo biti odločitve zastopstva narodnega delavstva glede porasta draginje in je posebej podčrtati zahtevo, da se s strogo depolitizacijo zajamči disciplino naroda, ki je za dobro reševanje prehranbenega problema nujno potrebna.

Posebej opozarja resolucija narodnega delavstva na težak položaj tekstilnega delavstva in najodločnejše zahteva, da se delavstvo socialno in gospodarsko zaščiti.

Končno resolucija narodnega delavstva odklanja dijijske stavke in apelira na složno in disciplinirano strnjeno delavskih vrst ter obsoja vsako gibanje delavcev, ki ni v polnem skladu z veljavnimi zakoni.

Na seji upravnega odbora se je razpravljalo tudi o delu Narodne strokovne zveze same in se je ugotovilo, da je strokovna organizacija narodnega delavstva sodelovala pri vseh pomembnejših akcijah. Veliko mezd-nih akcij je z ozirom na porast draginje organizacija sama izpeljala, ali je pa v tem pogledu sodelovala pri skupnem nastopu z ostalimi strokovnimi organizacijami. Narodna strokovna zveza se ni izognila nobenega nastopa, kadarkoli je šlo za koristi delavcev. Kadar je bila pozvana, je rada sodelovala z vsemi strokovnimi organizacijami in tudi z Delavsko zbornico.

V zadnjih mesecih je Narodna strokovna zveza razširila tudi svojo organizacijo. Pristopilo je mnogo novega članstva in ustanovljenih je bilo več novih podružnic.

V naslednjem priobčujemo resolucije, ki jih je sprejel upravni odbor Narodne strokovne zveze soglasno:

I.

Sodelovanje v javnih socialnih ustanovah. — Zaupanje v zakon in oblasti. — Proti enotni delavski organizaciji. — Obramba države je sedaj najvišji in edini cilj

1. Na seji upravnega odbora NSZ je bila ugotovljena vsestransko razgibana delavnost

narodne delavske strokovne organizacije za socialne in nacionalne koristi delovnega človeka. Moralni in gmotni uspehi te delavnosti so povsod vidni.

Pričakovali bi, da bo javna oblast narodni delavski strokovni pokret ravno v sedanjih resnih časih hotela in znala bolj uvaževati in spoštovati kot se to stori. Naš pokret je za moralno odpornost in za narodno in državno zavest slovenskega delavca izredno velike važnosti.

Obžalujemo, da naše javno politično in državno življenje ni znalo ceniti našo ideologijo in miselne temelje našega pokreta; državnim in narodnim potrebam je v škodo, ako narodno delavstvo nima možnosti, da v javnem življenju, zlasti v javnih socialnih delavskih ustanovah uveljavlja svoj vpliv.

2. Delavstvo mora dobiti neomejeno zaupanje in vero v zakon in v oblast. Zato je važno, da ima delavstvo svoja zastopstva tudi v javnih korporacijah, kjer se rešujejo vsa splošna socialna, gospodarska in finančna vprašanja za normalizacijo današnjih razmer.

3. Narodno delavstvo je proti enotni delavski strokovni organizaciji, ker hoče biti organizirano v samostojni, svobodni in narodni strokovni organizaciji. Prisilno uniformiranje delavskega strokovnega pokreta bi poostro notranjepolitične težave ter bi delavstvu vzelo zaupanje v svojo moč, v demokratična načela svobode in enakosti. Hočemo, da delavski strokovni pokret ostane izven političnih trenj in stremeljenj, vedno pa vdan narodu in državi. Mi pa spoštujemo in priznavamo potrebo vsedržavne delavske solidarnosti, toda le pri polnem spoštovanju in upoštevanju ideoloških osnov našega pokreta.

4. Narodno delavstvo ponovno izreka prepričanje, da je NSZ polnovreden činitelj pri prizadevanjih za našo notranjo politično izgraditev države in pri reševanju vprašanj, ki imajo namen zadovoljivo urediti socialno-gospodarske razmere v državi. Narodni delavski strokovni pokret ustreza nacionalnim potrebam države in naroda in je zato močna opora državni zgradbi, kar je kljub težavam že večkrat tudi dokazal; obstoj narodnega delavskega strokovnega pokreta je nepogrešna državna potreba.

Zavedajoč se pomena svojega pokreta izjavljamo, da bo NSZ pazljivo zasledovala vse potrebe socialnega življenja malega človeka ter uporabljala vsa sredstva in pota za realizacijo teh zahtev. Vsestranska pravičnost pa je v teh resnih časih, ko je treba stati na straži za narodno-drjavno svobodo najjačje sredstvo v rokah pametnih državljanov.

5. Za nas je izven dvoma, da mora biti socialnim, kulturnim in gospodarskim potrebam slovenskega delavca v polnem obsegu zadoščeno samo pod streho enotne in notranje krepko povezane skupne države Jugoslavije. Življenje izven tega okvira bi pomenilo zaslužnje v socialnem in kulturnem oziru. Odklanjamo vsako tako novo

ureditev sožitja evropskih narodov in držav ali gospodarskega prostora, ki bi pomenila okrnitev naše državne samostojnosti in avtoritete in bi nam ovirala svoboden razvoj na vseh poljih gospodarskega in političnega življenja. Skladno z našo slovensko narodno miselnostjo je, da moramo zahtevati odkrito spoštovanje slovenskega rodu in njegove pravice do enakopravnega mesta pod soncem. Kdor za tako spoštovanje nudi stvarne dokaze, bo od nas priznan kot naš narodni prijatelj.

6. Močna Jugoslavija je edino sredstvo za ohranitev našega slovanskega značaja in duše. Povedati moramo, da nam je zato obramba države v njenih mejah in v njeni duhovni in moralni polnovrednosti najvišji in edini cilj. Tej obrambi ne koristijo razgreti politični boji in partizanski materializem. Čas zahteva vsestransko pomirjenje duhov, več spoznanja nevarnosti, v katerih se gibljeta narod in država. Želimo, da bi bila narodni čut in državljanska zavest bolj razvita v svoji stvarni vrednosti. Političen mir bi ustvaril nove duhovne tokove, ki bi uspešno zajezili vse, kar ogroža poplavit državo; v takem ozračju bi tudi uspešneje branili pogoje notranjega socialnega miru, ki je za državno obrambo bistveno potreben.

II.

Boj proti draginji. — Ustanovitev aprovizacij. — Oddaja premoženja in davek na velike dobičke. — Fond za podpiranje bednih družin. — Javna dela.

Po poročilu, ki je bilo podano na seji upravnega odbora NSZ o draginji in slabih delavskih mezdah, so bili soglasno sprejeti sledeči zaključki:

Sedanji položaj delavca in sploh malega človeka je vsled neupravičenega in naglega porasta draginje in nastopa špekulacije obupen in nevzdržen.

Časi so zaradi zunanjih dogodkov prerisani, tako da se zna vsaka popustljivost in malomarnost od strani oblasti in merodajnih faktorjev pri zatiranju draginje in špekulacije kruto maščevati nad samo srečno usodo naroda in države.

Narodno delavstvo je odločen branitelj reda, miru in zakonitosti v državi, zato zahteva, da se vsi vzroki nereda in draginje na živilskem trgu brezpogojno, nujno in dosledno odpravijo, ako treba z dosledno izvedeno javno aprovizacijo.

Cene življenjskim potrebščinam je treba ustaviti in ustaliti na socialni višini, da se tako odpravi nevarnost, ki bi jo povzročil neprestan porast draginje. Na ta način bo mogoče ustaviti tudi naraščanje mezd. S stalnim porastom draginje in dvigom mezd dravimo v propast, ki zna biti strašna.

Protidraginjske uredbe naj veljajo tudi za najvažnejše agrarne proizvode.

K reševanju prehrane in pobijanju draginje je pritegniti vse sloje, ki dosedaj še niso sodelovali. To velja zlasti za delavce in nameščence, ki zaradi draginje največ trpe.

Vprašanje prehrane in draginje se ne sme reševati le delno in polovičarsko, temveč totalno, to se pravi, da se vsem prizadetim, torej proizvajalcem, posredovalcem in potrošnikom onemogoči špekulacija.

Na prekomeren izvoz živil in kuriva iz naše države naj se uvede posebna izvozna carina, ki naj se odvaja v poseben fond, iz katerega se bodo podpirale težko prizadete bedne družine.

V mestnih okoliših je nemudoma ukiniti trošarino na poljedelske proizvode in kurivo, da se tako olajša tudi samopreskrba prebivalstva.

Dopustni trgovski dobički se morajo omejiti na eksistenčni minimum, ki ne sme biti višji od minimalnih dohodkov delavcev in nameščencev.

Takoj naj se uvede poseben višji davek na večje dobičke; za premoženje, pridobljeno v teh težkih časih, je takoj uvesti oddajo premoženja.

Z vso resnostjo opozarjamo merodajne činitelje, da strogo zasledujejo in onemogočajo vsako politično enostransko prehranbeno politiko, da s tem v ljudske vrste ne zanesejo še več vznemirjenja in nezaupanja v javno oblast. Javno življenje je s strogo doslednostjo depolitizirati, da je na ta način trdnije zajamčena disciplina naroda, ki je za dobro reševanje prehranbenega problema nujno potrebna. Mi vemo, da mnogi med delavstvom podtalno rujejo, izrabljajoč nezno draginjo in zasledujoč komunistične namene. Napačno pa bi bilo, ako bi javnost in oblast delavske pokrete za zboljšanje svojega gmotno-socialnega položaja na splošno gledala iz stališča namenov podtalnih akcij. Taka zmeta v uporabi psihološko-taktilnih sredstev bi nered v socialnem življenju ostro ojačila.

Prepričani smo, da bi svobodnejša javna kritika nezdruženih draginskih pojavov in prehranbenih ukrepov mnogo stvari koristila in tudi psihološko ugodno vplivala na široke delavske množice.

Razpisati je notranje posojilo za javna dela, to pa v taki obliki, da ne bo v nevarnosti težko prislužen delavski denar in da slaba državna finančna politika ne bo še pospeševala porasta draginje.

III.

Sanacija velike krize tekstilne industrije. — Pojačati je tovarniško socialno politiko. — Obvezne kolektivne pogodbe

V tem težkem času je najbolj prizadeto tekstilno delavstvo, kriza tekstilnega delavstva se stopnjuje iz dneva v dan. Zaslužek strašno pada, njegova realna vrednost je dnevno manjša. Tekstilna industrija je dolgo vrsto let živela v najugodnejši konjunkturi. Zato je imela vse pravne in gospodarske možnosti, da bi za svoje delavstvo izvedla popolnejšo in uspešnejšo socialno zaščito. Zgodilo se je nasprotno: ravno v tej industrijski panogi je bila socialna zaščita delavstva in za zaposlitev brezposelnih pri vrhni; zlasti je bil zanemarljiv problem socialnega zavarovanja, vstevši skrb za čase brezposelnosti delavcev.

Krizo tekstilnega delavstva je treba z vso skrbnostjo blažiti z upravnimi, finančnimi in tudi z zakonodajnimi ukrepi. K sanaciji je treba v prvi vrsti pritegniti tekstilno industrijo samo zlasti z ustvaritvijo posebnega fonda za pomoč brezposelnim tekstilnim delavcem. Sredstva za ta fond je urediti s posebno uredbo. V krajih z razvito tekstilno industrijo je vsa podjetja prisilno povezati v skupnost, ki se ima brigati za prehrano delavstva in az zaposlitev brezposelnih pri javnih delih.

Oblast mora z vsemi sredstvi doseči, da bo v tekstilni industriji pojačana tovarniška socialna politika, zlasti skrb za invalidsko in starostno višje zavarovanje, za stanovanjsko akcijo in za pomoč bednim družinam. Brezpogojno je vse storiti, da bodo delovne prilike urejene s splošno obvezno kolektivno pogodbo. S to pogodbo je vsestransko omogočiti strokovno združevanje delavcev te industrije.

IV.

Samouprave o delavskih ustanovah. — Depolitizacija. — Strnjena skupnost vseh, ki se zavedajo usodnosti časa.

Narodno delavstvo obsoja brezbriznost, ki jo opaža pri odgovornih činiteljih, v pogledu spremembe samouprave v delavskih ustanovah. Neopustljivo igranje s splošnimi

delavskimi koristmi je dejstvo, da zlasti upravni odbor Delavske zbornice v teh usodnih časih ne najde volje in možnosti, da bi v samoupravi te vrhovne delavske ustanove združil vse smeri slovenskega delavskega strokovnega pokreta. Pred zgodovino mi odklanjamo vsako odgovornost za tako nepametno in škodljivo zadržanje sedanje samouprave Delavske zbornice. Z vso resnostjo kličemo poklicane, da nemudoma pristopijo k depolitizaciji vseh delavskih ustanov. Ta zahteva je stvarno in psihološko nujno utemeljena. Želimo, da bi slovenski delavci v svoji strnjeni skupnosti pokazali, da razumejo velika dogajanja časa in da pravilno ocenjujejo dogodke, ki se razvijajo.

V.

Divje stavke morajo prenehati. — Proti lahkomišelnosti in brezciljni borbi. — Delavski pokret mora biti v okviru in skladu z veljavnimi zakoni.

Narodna strokovna zveza obsoja vsako gibanje delavcev, ki ni v popolnem skladu z veljavnimi zakoni. Divje stavke so delavcem samo v škodo. Take akcije otežkočajo strokovnim organizacijam uspešne ukrepe v obrambo delavskih socialnih potreb. Danes je bolj kot kdaj prej potrebna složna in disciplinirana strnjena skupnost delavskih vrst. Delavci so tisti stan, ki je po socialni krizi najbolj prizadet. Najtežje dni preživlja ravno delavec. Zato mora biti ravno delavec tisti, ki zna razsodno presojati prilike in možnosti ter nemožnosti akcij za izboljšanje svojih gmotnih prilik. V delavskih vrstah mora biti največ pameti, najmanj lahkomišelnosti ali brezciljne borbenosti. Delavec mora za vsak svoj korak vedeti, kam ga pelje. Notranji nemiri bi bili v drugačnih razmerah samo naša notranja stvar, danes pa so taki pojavi postali zunanje-politična zadeva. Za nepremišljenimi in protizakonitimi koraki delavci nimajo jamstva, ali in kakšne uspehe bodo dosegli. Ščititi hočemo dnevno življenje delavcev in njegove družine. Obsojamo vsakogar, ki te uboge družine žene v lakoto. Pričakujemo, da bodo oblast, javnost in tudi delodajalci pravilno razumeli naše načelno stališče k prizadevanju delavcev za zboljšanje svojega položaja. To stališče ne pomeni naše slabosti, nerazumevanje tega stališča bo pojačalo našo borbenost.

Redukcije v obratih

Postopek pri omejevanju obratovanj je še popolnoma neurejen in je prepuščeno svobodni odločitvi lastnika podjetja, v kakem obsegu obratuje, če in kdaj skreči obrat, ali obratovanje prekine, odnosno sploh ustavi. Edina obveza, ki mu jo nalaga zakon, je prijava borzi dela, ako odpusti naenkrat več kakor pet delavcev.

Smatramo, da na obratovanju posameznega podjetja ni zainteresiran le lastnik podjetja, marveč so zainteresirani še prav posebno delavci, pa tudi država sama in njene edinice. Vsled tega je nujno potrebno zajamčiti za slučaj omejevanja obratovanj vsaj delno sodločanje tudi vseh ostalih interesentov. Pri omejevanju obratovanj ne gre le za to, ali je omejitev utemeljena, marveč tudi za to, kako naj se omejitev izvede, da ne bo imela preveč težkih posledic in kako poskrbeti za one, ki bodo vsled omejitve izgubili zaslužek ter ostali event. brez vsega na cesti.

Nujno je zato potrebno, da se s posebno uredbo uredi postopek za slučaj omejevanja obratovanj, ki naj velja za vsa rudniška in industrijska podjetja. Ta uredba naj bi vsebovala po predlogu delavske zbornice predvsem naslednja določila:

Ako žele podjetja svoje obratovanje za dalje kakor za 14 dni prekiniti ali pa stalež svojih delavcev ali nameščencev z enkratnim odpustom za nad 10 odst. zmanjšati, morajo javiti ta ukrep pristojni banski upravi 14 dni poprej.

Ako so zmanjšala podjetja s postopnim odpuščanjem tekom meseca stalež svojega delavstva tako, da so izplačala kljub nezmanjšani mezdni tarifi za nad 10 odst. manjši mesečni iznos delavskih in nameščenskih mezd, kakor prejšnji mesec, morajo javiti pristojni banski upravi zmanjšanje svojega obratovanja po zaključku meseca.

Teh prijav ni treba podajati onim obratom, ki prekinjajo iz sezonskih razlogov redno svoje obratovanje.

Prijavi mora podjetje predložiti gospodarsko poročilo s točnimi dokazi, zakaj je ukinitvev odnosno omejitev obratovanja potrebna; statistiko zaposlenega delavstva, iz katere mora biti razvidno število delavcev posameznih kategorij ter njih družinsko stanje; načrt, kako se namerava izvesti redukcija v slučaju omejitve obratovanja, pri katerem pa se mora že upoštevati zaščita socialno šibkejših.

V podjetjih, kjer obstojajo izvoljeni delavski zaupniki, je podatke predložiti tudi starešini delavskih zaupnikov, da stavijo event. svoje predloge.

Po prejemu prijave odredi ban posebnega pooblaščenca, ki prouči, ali so redukcije delavstva gospodarsko nujne in ali je podjetje upoštevalo socialno šibkejšje.

Pooblaščenec bana ima zaslišati na licu mesta podjetje in predstavnike delavstva (obratne zaupnike, strokovne organizacije, kjer pa teh ni, najstarejše delavce) ter skušati doseči s podjetjem sporazum:

o zopetnem sprejemu odpuščenih delavcev v primeru zopetne razširitve obratovanja.

K razpravam na licu mesta se povabi tudi Delavsko zbornico. Delodajalec pa ima pravico k razpravi povabiti tudi predstavnika delodajalske zbornice.

Ako pooblaščenec bana ni dosegel s podjetjem sporazuma, izda ban, upoštevaje gospodarski položaj podjetja in socialno stanje reduciranih delavcev odlok:

glede zopetnega sprejema delavcev, ki so bili odpuščeni kljub temu, da bi morali biti po tej uredbi pri redukcijah zaščiteni;

glede prispevka, ki ga ima plačati podjetje odpuščenim delavcem kot svoj prispevek za njih vzdrževanje v času brezposelnosti. Ta prispevek se ravna po gospodarski moči podjetja, ne sme pa biti višji od dveh mesečnih zaslužkov, kakor jih je prejemal odpuščen delavec in se izplača istočasno z izplačilom mezd še zaposlenim delavcem proti predložitvi potrdila občine, da je delavec še vedno brez posla.

Ako se podjetje brani izvršiti odlok glede zopetnega sprejema delavcev, pripada tem delavcem odškodnina v višini dveh mesečnih prejemkov odpuščenega delavca.

Pri odmeri odškodnine se smatra kot otežila okolnost, ako je podjetje s prejšnjim nadurnim delom omejitev obratovanja samo povzročilo.

Ako bi podjetje nameravalo popolnoma prenehati z obratovanjem, čeprav ne obstojajo za to tehtni razlogi, sme postaviti minister trgovine in industrije po predlogu pristojnega bana prisilno upravo, če ugotovi, da to zahtevajo javni interesi.

Novice

* Slavnostna blagoslovitev mostu čez Muro pri Petanjcih. Lepa nedelja je privabila veliko množico k blagoslovlitvi novega velikega mostu čez Muro pri Petanjcih. Cestišče na obeh straneh z mostom vred je bilo vse okrašeno z zelenjem in zastavami, sredi mosta pa je stal oder z oltarjem. Ko sta se ob 10. pripeljala škof dr. Tomažič in ban dr. Natlačen, se je pričela slovesnost. Izpred Koševske gostilne v Petanjcih se je razvil dolg sprevoz z ljutomersko godbo na čelu do srede mostu, kjer so gasilci, Sokoli, fantovski odseki, gojenci trsničarske šole pri Kapeli in šolska mladina napravili špalir. V slavnostnem nagovoru je soboški župan Hartner pozdravil številne odlične predstavnike in opisal dolgotrajna prizadevanja za novi železobetonski most, ki pomeni dokončno strnitev Prekmurja z ostalo Slovenijo. Škof dr. Tomažič je blagoslovil most in spregovoril nekaj lepih prigodnih besed. Nato je g. ban podarjal pomen te nove zveze in je zaključil z vzklikom: »Naj živi združena Slovenija v veliki in mogočni Jugoslaviji!« Ko je prerazal narodni trak, je godba zaigrala državno himno. Škof je nato daroval mašo, pri kateri je pel mešani zbor iz Murske Sobote. Sledila sta še dva govora, nato pa so pri Koševi gostilni defilirali gasilci in Sokoli. Stopalo je 50 članov za osmimi prapori. V Slatini Radencih je bilo svečano kosilo. Izrečena je bila vrsta lepih napitnic o pomenu nove, trajne zveze Prekmurja z ostalo Slovenijo.

* Ljubljana dobi velik invalidski dom. Kmalu bodo začeli zidati palačo ortopedskega zavoda v Ljubljani, ki se bo imenovala »Aleksandrov dom«. Kupili so že pred mesecem za 820.000 din prostorno parcelo na vogalu Jegličeve in Bohoričeve ulice. Vsi načrti za novo zgradbo so že gotovi, te dni bo urejen celotni proračun in v skrajšanem 14dnevem roku bo razpisana licitacija. Ves potreben kredit v znesku 4 in pol milijona dinarjev je bil od narodnega invalidskega fonda že izročena Hipotekarni banki in je na razpolago. Palača ortopedskega zavoda, ki bi se prav za prav lahko imenovala Invalidski dom, bo imela tri nadstropja ter bo nudila streho vsem invalidskim ustanovam. Tako bo v pritličju nove zgradbe urejen nekakšen invalidski hotel, kjer bodo invalidi prejemali brezplačno hrano in stanovanje. Kadar bodo na poti skozi Ljubljano. Sobe bodo najmoderneje urejene z vsemi potrebnimi pritliklinami, kopalnicami itd. V prvem nadstropju bo nameščen ortopedski zavod z najmodernejšimi pripomočki in novimi stroji. Tu si bodo invalidi lahko sami izdelovali proteze in se seznanjali z najnovejšimi ortopedskimi priporočili. Dalje bodo v »Aleksandrovem domu« našle streho Invalidska kreditna zadruga, Invalidska zdravstvena in Invalidska gospodarska zadruga, razne podporne invalidske ustanove, uredništvo »Vojnega invalida« ter nižje invalidske sodišče. Črpadbo bomo pričeli graditi okoli 20. oktobra, tako da bo do božiča v surovem stanju že dograjena. Svečano pa bo otvorjena na Vidov dan prihodnje leto, kakor je to izredna želja slovenskih invalidov.

* Delavske gledališke predstave. Posebne cenene gledališke predstave bo dajalo za delavstvo zagrebško gledališče. Hrvatske delavske organizacije so v tej smeri posredovale in izposlovale pri gledališki upravi, da bosta za sedaj vsak mesec po dve predstavi za delavce, pozneje pa tedensko po ena. Vstopnina bo nizka in bo najdražji sedež veljal le 15 din. Gotovo bodo tudi naša gledališča v bodoče storila, kar bo mogoče, da bodo tudi delavski in kmetijski sloji imeli priliko spoznavati gledališko umetnost.

* Gospodarji, pošljite sinove v kmetijske šole. Zimska kmetijska šola v Sv. Juriju ob juž. žel. prične svoj I. tečaj dne 4. novembra 1940 ter sprejme vanj do 24 učencev. Ta tečaj je petmesečen in traja do 31. marca 1941. Učenci, ki ga dovršijo, bodo prihodnje jeseni sprejeti v II. tečaj, ki bo trajal ravno tako pet zimskih mesecev. Prednost zimske

šole je v tem, da se kmečki sinovi pozimi izobrazijo v vseh kmetijskih panogah, poleti pa pomagajo doma na kmetiji. Tako ima kmet zanesljivega delavca doma tedaj, ko ga najbolj potrebuje. To je posebna važnost v današnji dobi, ko mora toliko naših fantov in mož ob času najhujšega dela na orožne vaje. — Druga prednost je v tem, da kmečki gospodar lažje poravnava v enem letu oskrbovalnino za pet mesecev kakor pri celoletni kmetijski šoli za enajst in pol meseca. V zimsko šolo se sprejemajo najmanj 16 let stari sinovi kmečkih staršev, ki bodo po končanem šolanju ostali na domači kmetiji. — Prošnji za sprejem je priložiti: krstni list, domovnico, zadnje šolsko spričevalo, spričevalo o navedenosti, izjavo staršev oziroma varuha (banovinski kolek 4 din), s katero se zavežejo plačati stroške šolanja ter izjavijo, da ostane prosilec po dokončani šoli na domači kmetiji, končno davčno ali občinsko potrdilo (brez koleka) o velikosti posestva in višini letnih neposrednih davkov; to zaradi dosege banovinskega prispevka. Navesti je tudi točen naslov prosilca in zadnjo pošto. Gojenci stanujejo v zavodu, kjer imajo vso oskrbo. Oskrbovalna znaša mesečno 100 do 200 din po premoženjskih razmerah staršev in se plačuje mesečno vnaprej. — Pri vstopu v šolo preišče šolski zdravnik zdravstveno stanje učencev; bojni se odklonijo. Lastnoročno pisane prošnje, kolkovane z banovinskim kolekom 10 din je poslati ravnateljstvu banovinske kmetijske šole v Sv. Juriju ob juž. žel. najpozneje do 1. oktobra 1940. Vsa podrobna pojasnila daje ravnateljstvo. — Seveda pa lahko gredo kmečki fantje tudi na Grm ali v Rakčkan ali v Maribor. Glavno je, da dobimo Slovenci čim več razumnih, izšolanih in resnično naprednih gospodarjev.

* Kruta usoda je končala cvetoče življenje gđ. Hermine Kolbeznove iz ugledne trboveljske rodbine. Pred letom dni je moral v najlepši idobi v grob oče Herman in zdaj ni smrt prizanesla ljubljani hčerki, ki pri 21 letih ni mogla ubegniti zahrbtni bolezni. Trboveljčani so jo poznali kot ljubko, vse dobro in lepo obetajočo dekle. Zato je novica o njeni nenadni smrti vzbudila mnogo sočutja z materjo, ki neotolajno tuguje ob prebriski izgubi. Pokojnica je bila značajno narodno dekle, ki se je izkazalo s krepko zavednostjo. Bila je vneta Sokolica in je z dobro voljo sodelovala povsod, kjer je bila njena pomoč željena.

* Napoved protizidovskih ukrepov pri nas. V beograjskih političnih krogih je povzročil veliko pozornost oster članek vladnega dnevnika »Vremena« proti Židom v Jugoslaviji. Članek dolži, da zastrupljajo naše gospodarstvo in da so glavni krivci sedanjih težkih prilik. Med drugim pravi: »Danes se vse bolj postavlja na dnevni red vprašanje sodelovanja Židov v našem gospodarstvu. Židje predstavljajo v vsaki državi in v vsakem narodu nekaj posebnega. Čeravno so deloma izenačeni z drugimi, vendar ostanejo v bistvu vedno vase zaprti in med seboj tesno povezana celota. Židje se vsiljujejo v vse vrste našega narodnega gospodarstva. Pripravljamo se na temeljite preuredbe našega gospodarstva in javnega življenja. Prvi pogoj za te preuredbe pa je, da Žide izločimo iz našega javnega in gospodarskega udejstvovanja. Pri nas je prešla v židovske roke zadnja leta sem cela vrsta starih narodnih tvrdk. Poleg tega je vzniklo nebroj podjetij in tvrdk z domačimi imeni in navideznimi domačimi lastniki, za katerimi pa se skrivajo Židje. Današnjemu težkemu položaju na trgu z življenjskimi potrebščinami so krivi v prvi vrsti Židje. Kraljevska vlada se je s tem vprašanjem že bala ter sprejela vrsto ukrepov, ki bodo onemogočili v bodoče špekulacije Židov na račun našega naroda. Predvsem bo ukinjena izdaja dovoljenj za trgovino z življenjskimi potrebščinami Židom in vsem podjetjem, ki imajo židovski kapital. Izvzeti bodo samo Židje, ki so bili jugoslovenski državljani že 1. decembra 1918. To pa je šele pričetek izločevanja židovskega vpliva v našem javnem življenju in mu bodo sledili še drugi ukrepi.«

* Nočni davek na pijačo v Zagrebu. Zagrebška občina je vpeljala poseben davek na pijačo, prodano zvečer po deseti uri v javnih lokalih. Do ukrepa je prišlo kljub od-

Zrebanje I. razreda 41. kola državne razredne loterije

11. oktobra 1940.

42.000 dobitkov in 7 premij

v znesku okoli

65.000.000 din

Dobitki po:

2.000.000.—	300.000.—
1.000.000.—	200.000.—
500.000.—	100.000.—

i. t. d.

Cena srečkam:

$\frac{1}{4}$ srečka din 200	$\frac{1}{2}$ srečke din 100	$\frac{1}{4}$ srečke din 50
--	--	---------------------------------------

Strogo solidno poslovanje!

GLAVNA KOLEKTURA DRŽAVNE
RAZREDNE LOTERIJE

A. Rein i drug

Ulica 15 - ZAGREB - Gajeva 7

poru gostilničarjev in kavarnarjev. Tako bo plačal vsak gost dodatek na pijačo od 10 do 15 odstotkov zneska. Občina je dala natisniti posebne tiskovine, ki jih natakariji dajejo gostom. Kdor od gostov se brani plačati račun, ga mora lastnik gostilne ali kavarne prijaviti, nakar policija naloži gostu kazno od 50 do 500 dinarjev. Lastnik gostilne ali kavarne, ki ne bi hotel izpolnjevati določila uredbe, pa bo kaznovan z denarno kaznijo od 10 do 20.000 dinarjev.

* Ker je slinavka in parkljevka v vsem trboveljskem okolišu zatrta, je oblastvo ukinilo odloke o zatiranju teh bolezni. Kljub temu pa je zaradi prehodne zaštite prepovedano v trgovskem prometu goniti po javnih cestah goved dalje kakor 30 km, teleta in drobnico pa je sploh prepovedano goniti peš po javnih cestah. Poleg tega morajo biti hlevi trgovcev z živino in mesarjev urejeni primerno redarstvenim predpisom, trgovci z živino morajo voditi spisek trgovske živine, ki mora biti vsak čas pripravljen za vpogled oblastvenim organom. Prevoz konj, goved, telet, ovac, koz in svinj po železnici je istotako urejen in se mora klavna žival po železnici napotiti do železniške postaje, kjer se bo klanje vršilo in le v kraje, ki imajo oblastveno odobreno klavnico. Prestopki so strogo kaznivi.

* Gosenice uničujejo pridelek. Kazalo je, da se bo letošnje mokro poletje spreobrnilo v suho, toplo jesen in da bo vreme nadomestilo zamujeno rast zlasti pri koruzi, ajdi, zelju in fižolu. Toda zadnji čas je spet bilo precej deževja, ki je zadostovalo, da je kapusov belin našel pod listjem kapusnic na tisoče jajčec. Zdaj gosenice v mnogih krajih po Sloveniji uničujejo zelje, ohrovt in cvetačo po vrtovih in njivah delavcev in posestnikov, ki so pričakovali letos debele zeljnate

glave. Krompir je ves nagnit, zelja pa ne bo, ker štrle pokonci le suha rebra in kocenl. A krompir in zelje sta poleg mesa in kruha glavna hrana. Rejene gosnice se vzpenjajo po zidovih hiš in drugih poslopj v razpoke, kjer se bodo zabubile. Ljudje jih pridno uničujejo, toda zaradi je tolikšen, da ga je težko vsega pokončati.

* 128.000 Nemcev bo šlo skozi Zagreb. Ob zagrebškem savskem kolodvoru je nastala cela majhna naselbina barak in kuhinj, namenjenih Nemcem, ki se selijo iz Besarabije in Bukovine v Nemčijo. Računajo, da bodo cela dva meseca posebni vlaki vozili te tisoče, ki zapuščajo eno domovino, da se naselijo v drugi. Prvi prevoz pričakujejo za 28. september.

* Največje hercegovsko močvirje bodo izsušili. Odobreno je bilo 9 milijonov dinarjev za osušenje največjega hercegovskega polja Bekijsko-Imotsko. To polje, ki je dvakrat na leto pod vodo, se razprostira v dveh najgostejše naseljenih srezih, Imotskem in Ljubuškem. Da se preprečijo poplave, bo treba prevrtati hrib v dolžino 1650 m. Na osušenem polju bodo pridelali letno 700 do 900 vagonov žita.

* Krušna moka iz bellega fižola. V Slavoniji preizkušajo moko, dobljeno iz belega fižola, za katero je ugotovljeno, da vsebuje dvakrat toliko beljakovine kakor pšenica in trikrat več kakor koruza. Ker je letošnja letina pšenice precej slaba, bi se morda pšenična moka dala nadomestiti s fižolovo moko. V tem pravcu delajo tehnične in kemične preizkušnje. Če se posreči dobiti moko, ki bi lahko nadomestila pšenično, bi bilo vprašanje prehrane precej olajšano. Beli fižol je letos izredno dobro obrodil in bi bila moka iz njega izdatno cenejša kakor pšenična. Posebno pozornost posvečajo gospodarski krogi v Slavoniji soji, neke vrste fižolu, ki so ga začeli šele pred leti sejati pri nas. Soja je najbolj hranljiva vrsta zelenjave.

* Še tobačno seme bo za olje. Tudi tobačno seme mislijo pri nas porabiti za pridelovanje strojnega in jedilnega olja. Na posvetovanju, ki je bilo o tem vprašanju v Beogradu, so poznavalci povedali, da vsebuje tobačno seme do 30 odstotkov olja. Računajo, da bi mogli pri 1.700.000.000 tobačnih strokih kolikor jih pri nas posade, pridobiti okoli 1500 vagonov semenja, iz česar bi se dalo pridobiti kar 450 vagonov olja. Surovo olje bi bilo uporabno za stroje, rafinirano pa tudi za jed. Predlagali so, naj bi oblast sadilcem

tobaka naročila, naj seme pobirajo in ga prodajo pooblaščenim odkupovalcem po pet dinarjev za kilogram.

* Štiri leta se je skrival pod tujim imenom. Štiri leta je policija iskala cigana Gjura Goman, ki je bil obdolžen strahovitega zločina. Vsa leta je Goman živel pod izmišljenim imenom kot Bogdan Karlo. Pred štirimi leti so našli pri Kninu vrečo, v kateri je bila odsekana ženska glava, odsekane roke in lasje. Preiskava je dognala, da je bila umorjena ciganka Marija Gomanova in sum je padel na njenega ljubosumnega moža. Toda še preden so našli odsekano glavo, je Goman sam prijavil orožnikom, da mu je žena izginila, in jih je lepo prosil, naj jo najdejo in pripeljejo nazaj. S tem je zavedel oblasti na napačno pot in se o pravem času izgubil. Te dni pa so orožniki v Drnišu prijeli cigana Bogdana Karla, v katerem so spoznali Goman. Izročili so ga sodišču v Kninu.

* Avtobusna nesreča pri Zagrebu. V sredo zvečer se je pripetila na cesti Zagreb-Petrinja huda avtobusna nesreča. Pri Remetincu nedaleč od Zagreba se je avtobus, v katerem je bilo okrog 50 potnikov, prevrnil v obcestni jarek, pri čemer so bili štirje potniki hudo ranjeni, 15 pa lažje.

* S splava je padel in utonil. Že tretjič je zadnji čas usoda posegla v najmlajše vrste in zahtevala življenje komaj šletnega šolarja v Radečah, Mihaela Glavača, ki je padel s splava v Savo in utonil. Glavač se je igral 11. t. m. dopoldne z šletnim Medvedovim Milanom in njegovo petletno sestro Slavico na splavu. Kmalu potem, ko je Slavica odšla domov in je Medvedov Milan stal na drugem koncu splava, je Glavaču spodrsnilo in je padel v reko. Kakor pripoveduje tovariš, se je Mihael kmalu prikazal nad vodo in poskušal plavati, a je kakih 50 m dalje od splava omagal in izginil v vodi. Trupelca še niso našli. Ponesrečeni dečko ni klical na pomoč, ko je padel v vodo in plaval mimo ljudi, ki niti niso slutili, da se v njihovi bližini odigrava žaloigra. Smrt nedobudnega sinčka je vzbudila po vsej okolici globoko sočustvovanje z materjo. Da so zadnji čas utonili v Krškem okraju trije otroci, naj bo vsem staršem v opozorilo.

* Žalostna usoda pastirčka. Svoganovi v okolici Ptujja so pred leti izgubili očeta. Mati, ki je ostala brez sredstev z otročiči, je deco oddala posestnikom, ki so otrokom dali oskrbo, za plačilo pa bi jim kot deca pasli,

kasneje pa pomagali pri ostalih delih. Tako je tudi mali Slavko prišel k posestniku Rodošku v Zgornjo Hajdino in je kot 10leten pastirček pasel krave, v kolikor ni moral v šolo. Ko je v sredo proti poldnevju gnal živino s paše, da bi se odpravil k pouku, je stopil na odtrgano žico električnega voda, ki je ležala v travi. Obležal je nezavesten in ves opečen na travniku. Domači so nesrečo takoj opazili in začeli dečka, ki ni več dihal, obujati k življenju. Pozvali so tudi nameščence ptujske električne zadrage, ki so takoj prihiteli z avtom. Ugotovili so, da dečku srce še bije, zato so ga nemudno odpeljali v ptujsko bolnišnico. Med tem pa je tudi srce že opešalo. Pastirček je bil izredno priden in miren ter je z vso vestnostjo pasel kravice. Zato tudi njegovi redniki bridko obžalujejo njegovo smrt.

* Dve hudi nesreči druga za drugo. V soboto zarana se je odpeljal Javornikov šofer Bedina iz Dvora v gozd pri Smuki po hlode. S seboj je vzel štiri delavce. Ko so se z visoko naloženim vozom vračali domov, jim je blizu glavnega ovinka pod Malimi laščami prišel nasproti gonjač s skupino konj. Gonjač sam je jahal na enem izmed konj, a ko se je avto približal in so se živali pričele plašiti, se mu ni zdelo vredno, da bi razjahal in jih pomiril, dokler avto ne bo mimo. Konji so zdirjali naravnost pred voz in šofer je bil prisiljen, da v trenutku zavije na kraj ceste in ustavi. Zaradi nenadnega sunka pa se je cesta, ki teče tam po nasipu, vdala pod 7tonskim tovorom in avto se je s hlodi in z ljudmi vred prevrnil 8 m globoko v gozd. Sreča

DOPIŠNA TRGOVSKA ŠOLA

v Ljubljani — Kongresni trg 16/II.

vrši naknadni vpis

v svojo Dvoletno trgovsko šolo in ostale tečaje ter predmete, kakor knjigovodstvo, stenografijo, pravo itd. ter tuje jezike, kakor nemščino, italijanščino, francoščino i. dr.

VPISE SE LAHKO VSAKDO.

Pouk se vrši z dopisovanjem, je osebni in zato uspešen. Vsa pojasnila pri vodstvu zavoda brezplačno.

F. Gobey:

11

Umor na plesu

»V zapor jo peljejo!« je zajecjal sam pri sebi. Toda saj ni mogoče...»

Ko se je voz odpeljal, je Gaston skočil v svojo kočijo in hlastno zakričal vozniku:

»Zasledujte voz, ki hiti pred nama!« Gaston je upal. Zaljublenci upajo do poslednjega trenutka.

»Ne, ne peljejo je v zapor,« se je prepričeval. »Domov jo bodo odvedli, v ulico Ponthieu... Peljal se bom za njo... Približal se bom vozu in policistu povedal, da sem nekak gospoda sodnika Darcyja...»

Voz ni preveč hitel. Kmalu nato je zavil na Sevastopolski trg.

Gaston je ugibal vse mogoče, samo da bi samega sebe preslepil in si lahko domislil kakšno novo upanje. Toda sodni voz je nadaljeval svojo pot, dokler se ni pripeljal v Saint-deniško predmestje. Zdaj je bil Gaston že čisto zmeden. Ni mogel razumeti, kam peljejo gospodično Lesterelovo. Kako je mogel njegov stric izročiti to nežno bitje surovim policistom, ki ga zdaj mrcvariijo z raznimi vprašanji in opombami? »Da,« je sklenil Gaston. »Nikoli ne bom sodnik. V tej službi človek izgubi srce.«

Ko je tako dajal duška svoji ogorčenosti, se je usodni voz, ki je hitel komaj deset metrov pred njegovim, ustavil pred velikimi vrati. Tudi Gaston je velel ustaviti. Iz prve kočije je stopila najprej Berta, ki je skrivala solzni obraz v robcu, potem pa detektiv.

Kaj zdaj? Ali naj ji priskoči na pomoč? Kakšno pravico naj se vmeša v stričevo

uradno poslovanje? Če je nečak preiskovalnega sodnika, še zmerom nima nobene posebne pravice!

Med tem pa so se odprla vrata in Berta je svojim spremljevalcem izginila za njimi. Šele tedaj je Gaston zapazil nad vrati usodni napis: Jetnišnica.

»Zapor svetega Lazarja!« je zajecjal. »Zaprli so jo pri svetem Lazarju! To je zapor za zločinke! Kako je mogel moj stric spraviti tega angela v ženski pekel? Najbolje je, da se odpeljem k stricu!«

Ulica Rougemont! je velel svojemu vozniku, ki je kmalu nato obstal pred hišo preiskovalnega sodnika.

Ko je skočil iz kočije, je opazil, da stoji pred vrati še en voz in da izroča roka v rokavicah vratarju svojo posetnico. Stopil je bliže in spoznal gospo Cambryjevo.

»Veseli me, da sem vas srečala,« je dejala lepa vdova. »Vratar mi je povedal, da je vaš stric še zmerom v sodni palači. Kdaj mislite, da se utegne vrniti?«

»Upam, da bo kmalu tu,« je odvrnil Gaston. Tudi jaz ga iščem.

»Najbrž zaradi Berte!« je vzkliknila vdova. »Ali že veste?«

»Nekaj sem zvedela... Moji služabniki so mi povedali, da je neka ženska ponoči umorila v operi Julijo Orcivalovo. Ker se že nekaj dni ne počutim najbolje, sem sklenila, da se bom peljala v Boulognski gozd in vzela vašo prijateljico Berto s seboj. Peljala sem se v ulico Ponthier. Pri vratih njenega doma

pa je bilo vse živo ljudi in moj sluga mi je sporočil, da je detektiv prišel po Berto in jo peljal k Darcyju, češ da je osumljena umora. Ta novica me je zelo zmedla, ker ljubim Berto kako sestro. Pripeljala sem se, da bi kaj zvedela, toda gospoda Darcyja, vašega strica, ni doma. Dobila pa sem vas tu in vem, da vas Bertina usoda zanima vsaj toliko kakor mene. Zato vas prosim... zastavite svojo besedo zanj... povejte, da je Berta nedolžna... jaz sem o tem prepričana... da so jo prijeli po pomoti...»

»O tem sem tudi jaz prepričan,« je odvrnil Gaston. »Toda vzlic temu je dal moj stric Berto po zaslišanju odpeljati v ječo.«

»V ječo? Berto?... zakaj naj bi bila ona umorila to žensko? Ne, ne, tu se je vaš stric nedvomno pošteno zmotil!«

»Verjemite mi, gospa, da ne bom odnehal, dokler ne najdem dokazov za Bertino nedolžnost. Branil jo bom proti vsem... tudi proti svojemu stricu...»

»In jaz vam bom pomagala, gospod! Povedala bom, da je Berta najčistejša, najkrepnejša vseh deklet. Njeno življenje je bilo ena sama velika žrtev. Njena čustva so najplemenitejša. Njeno srce je najboljše, kar jih poznam. In rešila jo boval!«

Gaston, ki je bil ves ganjen, je vzkliknil iz srca:

»Hvala vam, gospa, v imenu preganjane sirote! Rešila jo bova in bog vam bo vašo dobroto poplačal. Glejte, stričev voz je prišel! Bolje je, da me pustite samega. Sporočil vam bom vse, kar bom od strica zvedel...»

»Prav imate! Vem, da mi boste prinesli same dobre novice.«

Voz gospe Cambryjeve je oddrvel, kmalu nato pa je prišel tudi sodnik Roger Darcy.

v nesreči je bila, da sta dva delavca, ki sta sedela na hlodih, dobila samo nekaj lažjih prask, njuna dva tovariša sta ostala brez hudega, le šofer Bedina je dobil nekaj težjih poškodb, medtem ko je bil avto povsem sesut. Najtežje je pa prizadetega trdka sama, ki voza ni imela zavarovanega. — Niti pol ure nato se je pri Malih Laščah pripetila druga nesreča. Po cesti se je pripeljala 40letna Amalija Zupančičeva iz Hinj, pa je nepremišljeno skočila z voza v trenutku, ko je mimo privozil lesni manipulant France Avsenik iz Novega mesta s svojim motociklom. Zupančičeva je padla naravnost pod njegovo vozilo in obležala na cesti s hudimi poškodbami. Na pomoč je bil poklican trgovec Dušan Može iz Dvora, ki je ponesrečenko takoj prepeljal v novomeško bolnišnico.

* **Smrt pogumnega mladeniča.** Pri vajah z jadralnim letalom se je smrtno ponesrečil blizu Osijeka mladenič Zdenko Rakoš iz Osijeka. Fant je bil pri jadralni sekciji osiješkega Aerokluba. Dvignil se je bil s svojim jadralnim letalom, ko pa je dosegel višino 80 metrov, sta se krili letala odtrgali, narkar je trup omahnil v globino. Rakoš se je pri tem hudo pobil in kmalu izdihnil. Letos jeseni se je bil vpisal v osmo gimnazijo.

* **Smrti žrtvi narasle reke.** V ponedeljek je prišlo v Gorskem Kotaru do pretresljive nesreče. V narasli Kolpi sta izgubila življenje inž. Delimir Katnić, referent za ribištvo in Vladimir Kolar, gospodarski učitelj. Mudila sta se na službenem potovanju. Namenjena sta bila k izvoru Kolpe, da zbereta potrebne podatke o ribolovu. Srečno sta dospela s čolnom do izvora in se potem po isti poti vračala nazaj. V vasi Hrvatsko sta hotela s čolnom na drugo stran reke, ne meneč se za močno naraslo vodo, ki je valila s seboj kamenje in grmovje. Reka je kmalu zagrabila čoln in oba sta se znašla sredi razbesnelih valov. Z nadčloveškim naporom sta se skušala rešiti na breg, a bilo je zaman. Doslej so našli samo truplo inž. Katnića.

* **S kolesom v smrt.** Iz Podturna pri Dolenskih Toplicah se je v nedeljo zvečer večja družba kmečkih fantov in deklet iz Podturna in okolice na kolesih vračala domov. Z njimi so bili Albina Fabjanova, njen brat Karel in 23letni Jože Avguštin. Ker Albina ni imela kolesa, jo je Avguštin vzel na svoje. Nastopala je tema in kolesarji so imeli slab razgled po cesti. Ko so prišli do ovinka, je Avguštinovo kolo udarilo ob debel kamen

kraj ceste. Fabjanovo, ki je sedela spredaj, je vrglo preko krmila in cestnega roba, da je priletela z vso silo na pot, ki teče spodaj, kjer je mrtva obležala s prebito lobanjo, da so možgani brizgnili na vse strani. Po čudnem naključju se Avguštinu ni zgodilo nič hudega. Vsa soseska iskreno sočustvuje z nesrečno rodino.

* **Smrt mladega motociklista.** V nedeljo okrog 20. se je peljal 18letni, pri avtomehaniku Stefanu Haselbachu v Celju zaposleni vajenec Slavko Drev, posestnikov sin iz Drešnje vasi pri Petrovčah, z motornim kolesom po cesti s Polzele proti Parižljam. Na zadnjem sedežu je sedel neki Drevov znanec iz Pariželj. Drev na motornem kolesu ni imel luči. To je postalo zanj usodno. Nasproti je privozil kmečki voz, ki ga je Drev v temi prepozno opazil. Zavozil je v voz in zadel z vso silo s prsi v oje voza. Pri karambolu je dobil hude poškodbe na prsnem košu in je nekaj minut po nesreči izdihnil. Njegov spremljevalec pa si je pri padcu s kolesa pretresel možgane. Drevovo truplo so prepeljali v mrtvašnico na poljsko pokopališče, ponesrečenega spremljevalca pa so spravili na njegov dom. Drevovo rodino zalezuje v zadnjem času nesreča. Lani se je smrtno ponesrečil Drevov oče. Na hmeljišču se je zrušila nanj kopica hmeljev in mu prizadejala hude notranje poškodbe, ki jim je podlegel.

* **Dragocen briljanten prstan je izmaknila.** Pred kratkim je nekdo ukradel ge. Pavli Pernatovi v Zrinjskega ulici v Celju iz nezaklenjene sobe 12.000 din vreden briljanten prstan. Policija je uvedla preiskavo, ki je imela popoln uspeh. Ko je prišel stražnik Alojz Emeršič v stanovanje ge. Pernatove in začel zasliševati služkinjo, je izjavil, da bo pregledal vse celjske zlatarne. To je slišala neka gospa, ki je bila v bližini. Stopila je k stražniku in mu priznala, da je izmaknila prstan in ga prodala v neki celjski zlatarni za majhno vsoto, ker je bila v denarni zadregi. Prstan je potem trikrat menjal lastnika, končno pa ga je dobila neka gospodična od svojega zaročenca. Prstan so zaplenili in ga vrnili pravi lastnici.

* **Mrtva roka ga je ranila.** Pred dnevi se je v Betini pri Šibeniku ponesrečil 21letni Jere Mikin. Možnar mu je dobesečno odtrgal zapestje desne roke. Ta nesreča je izzvala še eno, nenavadno nesrečo. V bližini se je namreč nahajala Ante Kalpov, ki ga je zadela v glavo in hudo ranila mrtva Mikinova roka. Oba sta se morala zateči v bolnico.

* **Vlomi v okolici Sodražice.** Nedavno noč so vlomilci obiskali gostilničarko Ivano Lesarjevo v Zamostcu pri Sodražici. Ponoči, ko je vse spalo, so odnesli iz hiše 17 m domačega platna, dva rdeča namizna prta, precej moškega perila, nekaj cigaret in steklenico likerja. Posestniku Jožetu Prijatelju v Sodražici so tatovi odnesli par čevljev, moške hlače, dve moški pleteni jopici in okrog 100 din drobiža. Vlomilci so prišli tudi v hišo posestnika in gostilničarja Venceslava Drobnica in mu ukradli več moških in ženskih oblek, nekaj posteljnih odev in dva para moških čevljev. Vsi vlomi so bili izvršeni v eni noči in imajo ljudje na sumu cigane.

* **Dva sta jo ljubila, tretjega je vzela.** Kar neverjetno se sliši zgodba iz okolice Beran v Črni gori, o kateri poročajo časopisi. Fanta Nikola in Milan sta se bila zaljubila v deklico Milico. Dekle je omahovalo in ni vedelo, za koga bi se odločilo. Nazadnje se je odločilo za Nikolo in se z njim domenilo za poroko. Ko pa so svatje prišli do cerkve, se je pojavil v družbi prijateljev Milan in napadel ženina. Milica pa je rekla, da se zdaj odreka obeh in se je takoj obesila na vrat tretjemu, Jovanu, ki je prišel zraven in je že prej rad obračal oči za Milico. Spričo tega sta se Milan in Nikola pomirila in prepustila nevesto tretjemu. Ze naslednjega dne pa sta se premislila. Obema je bilo žal za dekleta in zato sta počakala Jovana in ga z noži oklala.

* **Njo je umoril, sam se je pa smrti ustrašil.** Na 15 let robije je sodišče v Kraljevu obsodilo delavca Milana Markovića, ki se je bil s prijateljico odločil za skupno smrt, pa je najprej ubil njo, sam pa se je smrti zbal. Marković je bil svojemu prijatelju odpeljal ženo. Ker pa jima je bil prevarani mož prevečkrat za petami, sta sklenila iti skupno v smrt. Dogovorila sta se, da bo Marković najprej njo ubil, potem pa še sebe. Prvi del sklepa je Marković izvršil, ko bi pa moral položiti roko tudi na sebe, se je ustrašil in premislil. Takoj nato so ga zaprli.

* **Nabil je ženo in ji odgriznil nos.** Ta greh ima na vesti trgovec Aleksander Vasič iz Sombora. Mož se je komaj pred dvema letoma oženil. Že kmalu nato pa se je med zakoncema zanetil prepir, ki se je spremenil v pekel. Nazadnje je žena pobrala svoje stvari in odšla k materi. Trgovec se je začel ydajati pijači, žene pa navzlic temu ni mogel pozabiti. Slednjič jo je šel na dom iskat. Pa se je z njo spet sprl in jo nabil. Nazadnje ji je odgriznil nos.

»Naposled ste le tu!« je dejal Gaston stricu, ko je zlezal iz kočije.

»Ali se ni pravkar odpeljal voz gospe Cambryjeve?«

»Da, ona je bila tu.«

»Kaj je pa od mene želela?«

»Lahko si mislite!«

»Mislim si po tvojem obrazu. Ali vse ve?«

»Hotela je iti po Berto, da bi jo vzela s seboj na kratek izlet.«

Gospodu Darcyju se je nagubalo čelo. Bilo mu je neprijetno, da se lepa vdova tako zelo ogreva za Berto.

Ko sta sedla v stričevem kabinetu k peči, je začel Gaston:

»Torej, stric? ...«

»Dragi moj nečak,« je žalostno odvrnil sodnik, »poziv k zaslišanju tvoje prijateljice se je izpremenil v zaporno povelje ...«

»In v zapor ste jo poslali V ječo svetega Lazarja! Ali ji niste mogli prihraniti tega ponižanja?«

»Dragi moj, v Parizu ni drugega zapora za ženske. Toda ni se ti treba preveč vznemirjati. Z gospodično Lesterelovo bodo v ječi zelo obzirni. Tam je več oddelkov. Edine ženske, ki jih bo videla, bodo usmiljenke. Čeprav se to ne ujema s predpisi, sem vendar odločil, naj bodo zelo obzirni z njo zaradi njenega družabnega položaja in njene velikega trpljenja. In sam se bom prepričal, ali bodo ravnali z njo, kakor sem naročil.«

»Hvala,« je zagrenjeno dejal Gaston.

»Kako pa si zvedel, da je namenjena v ječo.«

»Za njo sem se peljal.«

»Upam, da nisi z njo govoril.«

»Ne. Sploh dvomim, ali me je videla.«

»Veseli me, da si se tako pametno vedel. Mislim, da me dobro poznaš. Verjemi mi, da sem storil vse mogoče, da bi ji pomagal. Toda žal sem se moral prepričati, da je najbrž kriva ...«

»Kriva? Ona? Ne. to ni mogoče!«

»Besedo ti dam, da je ne bi bil zaprl, če bi bil mogel količkaj dvomiti v njeno krivdo.«

»Stric, vi ste najplemenitejši človek, kar jih poznam, toda dovolite mi ... vsak človek se lahko zmoti. Če vam ne bi bil jaz povedal, da je to njeno bodalo, se vam niti sanjalo ne bi bilo ...«

»To je resnica. Resnica je pa tudi to, da pravici največkrat pomaga slučaj pri odkrivanju zločinov. Toda ne gre samo za bodalo. Nabrala se je tudi cela kopica drugih drobnih dokazov ...«

»Kakšnih dokazov?«

»Na to vprašanje ne bi smel odgovoriti. Toda sirota se mi toliko smili, da ti bom povedal nekaj podrobnosti. V prvem trenutku se je vedla zelo dobro. Priznala je, da je pahljača njena. Bolno jo je presenetilo, ko je zvedela, da je Julija Orcivalova mrtva. Priznala mi je, da je bila z njo skupaj v samostanu. Vidiš, ta odkritost me je res prevzela. Vprašal sem jo potem, kam je odšla z zabave pri gospej Cambryjevi. Rekla je, da se je odpeljala k sestri. Ko pa sem hotel zaslišati sestrično služkinjo, me je prosila, naj tega ne storim, ker snoči sploh ni bila pri sestri.«

»Torej je priznala?«

»Da je prej lagala. To me je strašno zadelo. Da jo rešim, sem jo vprašal, kje je prebila noč. Poskušal sem jo na vse načine pri-

siliti, da bi kaj odgovorila, toda zaman. In njen molk je pomenil zame toliko kakor priznanje krivde ... Nisem mogel potem ravnati drugače, kakor sem, ravnal. Če je zdaj v zaporu, je sama kriva. Prisilila me je do tega!«

»Ali si niste mogli misliti, da se za njenim molkom krije kakšna skrivnost?«

»Daj bog! Vse bom storil, da to skrivnost razkrijem. Preiskava se je šele začela, toda priče, ki sem jih doslej zaslišal, le še otežujejo njen položaj in jo obtožujejo.«

»Ali ste zaslišali sobarico Julije Orcivalove? Ona mi je rekla, da pozna morilko.«

»Dovolj mi, da ti na to vprašanje ne odgovorim. Že tako sem ti preveč povedal. Zaenkrat ne morem nikogar več zaplesti v preiskavo. Jutri bom napravil preiskavo pri Lesterelovi in pri pokojni Orcivalovi. Upam, da bo to kaj razsvetlilo položaj. Med tem bo Berta premišljala. Samota iztrezni človeka.«

»Torej vendar mislite, da je to dekle hladnokrvno in premišljeno zaklalo žensko, ki jo je komaj poznalo?«

»Ne, Toda takole sodim: gospodična Lesterelova je bila v operi, čeprav to taji. Bila je v loži šte. 27, in tu sta se najbrž sprli stari tovarišici. Berta je v jezi izvlekla bodalo in v nepremišljenosti ga je zadrila Orcivalovi v vrat ...«

Gaston se je zdrznil. Spomnil se je, kako mu je Berta pripovedovala, da bi bila nekoč v jezi skoraj zaklala svojega svaka.

»Če pa je morda prišla v opero z namenom, da Orcivalko umori, bo priznala,« je nadaljeval stric. »V tem primeru pa računam na naklonjenostjo porotnikov, ki je zaradi nepoprečnega življenja ne bodo preveč hudo

* Namesto ribe je ulovil žensko truplo. Josip Vetter je lovil ribe v reki Klokotu v Bosni in je potegnil iz vode žensko truplo. Preiskava je dognala, da je to truplo Dragice Končarjeve, ki jo je zločinec s šestimi udarci s sekuro ubil, nato pa jo vrgel v vodo. Izkazalo se je, da je bil morilec njen lastni brat.

* Svojega moža je ubila petdesetletna Vidosa Djurdjević iz Likošana pri Kosovski Mitrovici. Mož se je stalno jezil na ženo, ker mu ni rodila otrok. Nazadnje je mož Blagoje pripeljal v hišo svojega nezakonskega otroka in z njim sta nekega dne pretepla Vidosa in jo vrgla iz hiše. Žena je tavalala okrog in pošiljala ljudi k možu, naj jo sprejme nazaj pod streho. Toda vse prošnje so bile zaman. Končno se je priplazila do hiše in skrivaj vzela možev samokres. Stopila je nato pred Blagoja in ga prosila, naj jo pusti v hišo. Toda mož jo je spet pogнал. Tedaj je potegnula samokres in oddala pet strelkov. Merila pa je slabo, da je mož imel še toliko moči, da je pograbil svoj drugi samokres. Takrat je žena oddala še pet strelkov in do smrti ranila moža. V besu je vzela še sekuro in mu razsekala glavo. Potem je vso noč begala po vasi, zjutraj pa se je sama prijavila orožnikom.

* Tasta je zastrupila. Ljudje, ki so prej šli sredo šli proti Varaždinskim Toplicam, so našli na poti, ki drži iz Zbelave, truplo neznanega možkega. Komisija, ki je kmalu nato prišla, je ugotovila, da je pokojnik 51-letni kmet Toma Jagačič iz Zbelave. Preiskava je dognala, da je Jagačič imel zveze s svojo snaho, 25letno Alojzijo, ki je mož pred leti odšel v Ameriko. Snaha je hotela prekiniti odnos, ki jo je vezal s tastom, in mu je spekla zastrupljen kruh. Dogodek je vzbudil po vsej okolici veliko razburjenje.

* Na smrt je bil obsojen v Somboru Anton Levojević, ki ima na vesti umor 58letne vdove Ilonke Maršalove iz Sombora in 50letne vdove Veronike Juzbašičeve iz Županje. V molitveniku vdove Maršalove je zločinec našel 28.000 dinarjev in jih odnesel. Nekaj mesecev nato je ubil Veroniko Juzbašičevo v Župljanih in ji odnesel 39.000 dinarjev. Za sodbo je vladalo v vsej okolici Sombora izredno zanimanje.

* Oče se je umoril na dan sinove poroke. Te dni se je v Banjaluki v Bosni poročil sin Ibrahim Fejzić, železniškega uradnika. Oče je bil zaradi poroke na vso moč potrta. Zašel je bil v hude dolgove. Upal je, da se bo dol-

gov rešil, če se bo sin bogato poročil. Nazadnje pa si je sin izbral revno dekle za ženo. Oče je branil, pa ni nič pomagalo. Videl je, da je izgubljen in da ga bodo dolgovi uničili. Zato je takrat, ko je bila svatba, prišel domov in prosil svojo ženo za črno kavo. Spil je z njo čašico kave, pokadil cigareto, nakar je odšel na podstrešje in si je z britvijo prerezal grlo.

Gospodarstvo

Tedenski tržni pregled

GOVED. Na živinskem sejmu v Ptujju so bile naslednje cene: voli po 5 do 8.25, krave po 5.25 do 7, biki po 6 do 7.25, junci po 6 do 8, telice po 6.25 do 7.50 din za kilogram žive teže. Na sejmu v Novem mestu: voli I. vrste po 8.50, druge 7.50 do 8, tretje 7 do 8 din, telice po 7.50, 6 in 5 din, krave I. vrste po 7 do 8 din, II. vrste po 5 do 6, III. 4 do 5 din, teleta I. vrste po 10, II. po 8 do 9. V Radovljici voli I. vrste po 10, II. po 9, III. po 7 din, telice po 10, 9, 7, krave po 8, 7, 5, teleta po 14 in 11, v Gornjem gradu: voli po 8, 7.50, 7, telice po 8, 7, 6.50, krave po 7, 6.50, 5 din kilogram žive teže.

KONJL. Na živinskem sejmu v Ptujju so bili konji po 600 do 7.000 din, žrebeta pa po 1.300 do 3.000 din.

SVINJE. Na mariborskem svinjskem sejmu so bile 21. t. m. naslednje cene: prasci po 5 do 6 tednov stari po 80 do 130 din, 7 do 9 tednov stari po 140 do 180 din, 3 do 4 mesece stari po 310 do 330 din, 5 do 7 mesecev stari po 350 do 510 din, 8 do 10 mesecev stari po 520 do 700 din, leto dni stari pa po 730 do 990. Svinje so se prodajale po 10 do 13.50 din za kilogram žive, odnosno po 15 do 19 din za kilogram mrtve teže. Na prašičjem sejmu v Ptujju so bili prasci od 6 do 12 tednov stari po 90 do 190 din za komad, nadalje pršutarji po 10.50 do 11, debele svinje po 11.50 do 12, plemenske svinje pa po 9 do 10.25 din za kilogram žive teže.

KRMA. V Novem mestu lucerna po 1.25 din kg, v Črnomlju seno od 0.80 do 1 din, slama 0.30. V Kranju seno 1.50 do 1.70, lucerna za krmo 1.50 do 1.70, slama 0.75 din za kg. V Gornjem gradu lucerna 1, seno 1 d'n slama 0.50 din za kilogram.

SIROVE KOŽE. V Gornjem gradu goveje po 12 do 14, telečje po 18 do 20, svinjske po

8 do 10 din za kilogram. V Radovljici: goveje 14, telečje 16, svinjske 12 din za kilogram. V Novem mestu goveje 25, telečje 20, svinjske 15 din za kilogram.

VOLNA. V Novem mestu neoprana 45, oprana 55, v Kranju neoprana 34 do 38, oprana po 40 do 45 din.

ZABELA. V Radovljici sveža slanina po 24 din, svinjska mast po 25. V Gornjem gradu slanina 22, svinjska mast 24. V Novem mestu slanina 24, svinjska mast 25. V Kranju slanina 20 do 24, svinjska mast 24 do 25. V Črnomlju svinjska mast 24 do 26 din kilogram.

JAJCA. V Ljubljani 7 do 8 komadov za 10 din, v Kranju po 1 do 1.25 din komad, v Črnomlju po 1 do 1.20 din komad. V raznih krajih Slovenije so cene različne.

KROMPIR. Preteklo soboto na ljubljanskem trgu ni primanjkovalo krompirja. Prodajale so ga skoraj vse kmetice po 1.50 din kilogram. Nekateri so v začetku vztrajale na ceni 2 din, nato so ga prodale po nižji ceni ali pa so se vrstile z njim domov. Na debelo pa ni bilo krompirja na trgu. Mestna občina je prodajala krompir iz Vojvodine po 1.50, v večjih količinah pa po 1.40 din kilogram. V splošnem se cene krompirju v Sloveniji gibljejo od 150 do 250 din in več za 100 kg.

MED. V Kranju čisti med do 28 d'n kg, v Brezicah po 20 d'n v Murški Soboti po 16 do 18 din.

MLEČNI IZDELKI. V Gornjem gradu sirovo maslo po 46 do 48 din za kg, mleko 2 din za liter. V Kranju sirovo maslo po 40 do 44 din za kg, mleko po 2.25 do 2.50 za liter. V Radovljici: sirovo maslo po 40 din kg, mleko po 2 din za liter. V Novem mestu sirovo maslo po 35 do 38 din za kg, mleko po 2 din za liter.

Vrednost denarja

Na naših borzih smo dobili v devizah dne 23. septembra (prve številke službeni tečaji, druge v oklepajih tečaji na svobodnem trgu):

1 angleški funt za 178.38 do 181.58 (za 220.60 do 223.80) din;

1 ameriški dolar: za 44.25 do 44.85 (za 54.80 do 55.20) din;

1 švicarski frank: za 10.09 do 10.20 (za 12.48 do 12.58) din.

Na vseh naših borzih notirajo nemške klinirneške marke nespremenjeno po 14.70 do 14.90. Vojna škoda se je trgovala v Zagrebu po 437 do 440, v Beogradu po 438 din

obsodili. Saj se bo skesala... in razen tega je umorila žensko iz polsveta, ki ji je morda nastavila nož na vrat. Če bi bil jaz njen zagovornik...

»Vse to je lepo,« mu je segel Gaston v besedo, »toda tudi oprostilna razsodba ne vrača izgubljene časti.«

»Žal je ne vrača. Družba se bo dekleta izogibala. Ljudje niso tako usmiljeni kakor njihov najvišji sodnik. Gospodična bi se morala oprijeti drugega načina življenja, dokler ne bi čas zbrisal njene preteklosti. Ta preteklost pa se v velikem Parizu zbriše laže kakor kje drugje. In pogumno je dekle tudi.«

»To je slaba tolažba, stric...«

»Torej se ti zdi premalo, če reši celo kožo, Gaston?«

»Ali mislite, da bi jo mogli obsoditi na smrt?«

»Ne verjamem. Toda če bi ti poznal življenje v jetnišnicah, bi priznal, da je smrt lažja kazen.«

Gaston je prebledel.

»Oprosti,« je rekel stric čez nekaj časa. »Pozabil sem, da si še zmerom zaljubljen v to dekle.«

»Res je!«

»Toda tvoja ženitev je zdaj postala nemogoča.«

»Zakaj? Če je ona nedolžna? In nedolžna je, dokazal bom to!«

»Ali govoriš resno?«

»Resno. Moj sklep je neomajen.«

»Torej želiš, da bi ženska, ki bo odgovorila pred poroto, nosila tvoje... in moje ime?«

»Ta ženska je nedolžna. Jaz pa bi bil podel človek, če bi izrabil njeno nesrečo in umaknil svojo dano besedo. In če bi bili vi name-

sto mene, bi ravnali prav tako kakor jaz.«

»Torej si dal gospodični Lesterelovi svojo besedo?«

»Včeraj! V hiši gospe Cambryjeve sem ji prisegel...«

»Ali res nisi imel pametnejše misli? In ona — kaj je rekla?«

»Rekla je, da vaš nečak ne sme vzeti Berthe Lesterelove, in da me ne mara.«

»No! Torej si prost!«

»Samega sebe bi moral večno prezirati, če bi jo zdaj pustil!«

»Prismojen si... to se pravi, zaljubljen si... saj je to v bistvu isto. Poslušaj me! Ko sva se snoči pogovarjala, je bila čast gospodične Lesterelove še nedotaknjena. Zato sem ti takrat samo priporočal, da se ne prenagliš. In če bi bil počakal, recimo, tri mesece, ti jamčim, da bi bil pristal na ta prelom. Zlasti zaradi tega, ker je imela Lesterelova dobro zagovornico v gospej Cambryjevi.«

»Gospa Cambryjeva je najboljša ženska na svetu!«

»Tudi jaz mislim tako. Toda od včeraj se je vse skupaj bistveno izpremenilo. Gospodična je danes pod strašno obtožbo. Beri samo to, kar bodo objavili večerni listi! Tu se bodo kar vrstili stolpci pod naslovom: 'Zločin na plesu v operi'. In to pisanje bo trajalo tedne in mesece. Pa da bi se potem ti z njo oženil? To bi te onemogočilo v sodniški službi. Ljudje bi se obrnili od tebe. Obrekovanje hudobnih ljudi bi ti zagrenilo življenje. Da niti ne omenim tega, koliko bi ta gonja škodovala meni. Poznam ženske te vrste. Če ne bo ganila porotnikov s priznanjem, da jo je jeza zaslepila in da je storila vse v trenutni zmedenosti, bo obsojena. Ver-

jemi mi! In da bi ti vzel žensko, ki je zaprta v ječi svetega Lazarja?«

Gaston se je stresel, pa se je takoj zbral in rekel:

»Vi vidite samo slabo in jaz vam ne morem pomagati. Rečem vam pa, da gospodična Lesterelova ne bo obsojena. Dokazal bom njeno nedolžnost in ko jo dokažem, bo postala moja žena.«

Sodnik je začel hoditi po sobi. Naposled je obstal pred Gastonom in mu rekel:

»Odrasel si že in ne bom te pregovarjal. Toda pravica in dolžnost me vežeja, da ti povem, kaj sem sklenil. Saj se še spominjaš najinega pogovora pred nekaj dnevi? Povedal sem ti, da se mora eden izmed naju oženiti. Zaradi tvoje trme sem spet prost in poskrbel bom, da naše ime ne izumre. Izgubil boš sicer lepo dediščino, upam pa, da bova vzlic temu ostala prijatelja.«

»Če se oženim, bo moja žena gospa Cambryjeva.«

»Čestitam vam in vesel bom, če jo bom mogel imenovati svojo teto.«

»Bojim se pa, da bo njej nerodno, če bo morala gospodično Berto imenovati svojo nečakinjo.«

»Ljubi jo kakor rojeno sestro. To mi je pred dobro uro sama priznala.«

»Da, ona je dobrega srca in zelo požrtvovalna. Dokaz je že to, da mene ni očrnila. Seveda se dogovorila še nisva, ker računam na tvoj zdravi razum. Torej, Gaston, še ni prepozno! Poišči si ženo, ki bo tebe vredna, in jaz se bom rad odrekel sreči, ki me mami. Zahtevam pa samo, da to storiš takoj, ker se utegne zgoditi, da bi se jaz svoji sreči prav kmalu le pretežno odrekel.«

Drobne vesti

== Olje iz žira je prav užitno. V kmetijski posvetovalnici »Jutra« je nekdo postavil naslednje vprašanje: Pri nas bi se dalo nabrati precej žira. Do sedaj smo uporabljali žir za krmljenje prašičev. Ker je seme zelo mastno, sem mnenja, da bi mogli napraviti iz njega olje. V kakšno svrho služi tako olje in koliko ga lahko dobimo iz gotove količine? — Odgovor se glasi: Olje iz žira ali bukvice je zelo dobro za prehrano. Po okusu in vrednosti ne zaostaja za finim namiznim oljem. Iz 100 kg neoluščenega žira se dobi najmanj 10 litrov finega in 4 litre slabšega olja. (Olje druge vrste služi za izdelavo mila ali za krmo svinjam). Žir vsebuje 25 do 30 odstotkov, oluščen pa 40 odstotkov olja. Za krmljenje prašičev je žir prvovrstna hrana in zaleže kakor polovična porcija turščice.

= Sprejem v Zadržno šolo. V Ljubljani je že trideset let Zadržna šola, ki traja dve zimi od srede oktobra do velike noči. Namen šole je strokovno izobraziti in vzgojiti bodoče zadržne delavce, zato se poučujejo predmeti: slovenski jezik, zadržništvo, nauk o vodstvu zadrug, računstvo, knjigovodstvo, zadržno, menično in trgovsko pravo, strojeslovje in železniške tarife in carine. V I. letnik se sprejmejo mladeniči, ki so dovršili 16. leto, vsaj ljudsko šolo, in ki ostanejo na domu ter so pripravljeni delovati v domačih zadrugah; v II. letnik se sprejmejo tisti, ki so dovršili I. letnik. Kdor želi obiskovati šolo, mora prositi za sprejem. Prošnjo je treba nasloviti na Zvezo slovenskih zadrug v Ljubljani in ji priložiti krstni list in zadnje šolsko spričevalo (oni, ki prosijo za sprejem v II. letnik, spričevalo I. letnika). Prošnjo ni treba kolkovati. Kdor je reven in želi prejemati tudi podporo, mora to v posebni prošnji utemeljiti in ji priložiti premoženjski izkaz, ki mu ga sestavi občinski urad. Prošnjo je treba vložiti najkasneje do 5. oktobra. Plačati je treba šolske potrebščine in toliko za stanovanje in hrano, kolikor ni pokrito s podporo, največ 100 do 150 din na mesec. Priporočamo!

VINSKA BOLEZEN

Zdravnik: »Nobene bolezni ne morem doznati pri vas. Edini vzrok, da se slabo počutite, je to, ker mnogo pijete.«

Gostilničar: »In kako se ta bolezen imenuje latinsko, gospod doktor? Veste, svoji ženi moram vendar povedati kaj učenega.«

Popotnikova torba

Dolenjski vinogradniki letos ne prepevajo

Novo mesto, konec septembra

Dolenjski vinogradniki imajo v novomeškem srezu zasajenih okrog 2600 ha površine z vinsko trto. Med ostalimi, manjšimi goricami so najbolj znane vinske gorice, ki se razprostirajo ob levem bregu Krke s slavno Trško goro, ki ima med vsemi vinskimi goricami najlepšo lego na Dolenjskem. Po svojem dobrem pridelku so znane še gorice v Grčevju, dalje one kri Beli cerkvi, Hrušici in Straži. Tudi v okolici Trebnjega, Dobrnica in Mirne peči je zlahka trsje, ki da večkrat prav lepo množino dobrega pridelka.

Letos na žalost, vsega tega ne bo, kajti kakor ostali posevki so trpeli v ogromnem obsegu tudi vsi naši vinogradi. Prekomerni dolgi mraz, razne ujme, zastoj v vegetaciji in končno palež so opravili svoje uničevalno delo do dobrega. Rezultati tega uničevalnega dela se vidijo predvsem sedaj, ko stojimo tik pred trgatvijo, katere je naš vinogradnik bolj žalosten kakor vesel. Vinska letina je v novomeškem okraju dala povprečno vsako leto 28.000 hl vina. V izredno dobri letini celo do 35.000 hl. Za pridelke so dobili vinogradniki milijonske vsote. Letos bo vsega pridelka največ 9 do 11 tisoč hl. Naša ugotovitev pa ne pomeni samo silnega padca količine vinskega pridelka na Dolenjskem, temveč hkrati tudi dokaj žalostnega stanja naših vinogradnikov, ki bodo kljub težkim žrtvam za zboljšanje vinogradov ostali — brez kupne moči. Povrh vsega mizernega stanja se bo morala vsa količina letošnjega slabega pridelka brez izjeme sladiti, sicer bo tudi ta majhna količina, ki pride v poštev zgolj za domačo uporabo, prav slaba.

Lanske zaloge vina so že popolnoma pošle. Naš revni vinogradnik, ki vsako leto komaj čaka, da vnovi svoj pridelke, je po prvih mesecih trgatve, odnosno pomladi, prodajal vino po 3.50 do 4.50 din liter. Zdaj je c. na spričo slabe letine poskočila na 8 din. Vendar vina tudi po tej ceni ni dobiti, ker so večino zaloge pokupili že v poletju za nizke denarje trgovci, zlasti pa špekulantje. Deževno vreme je že močno okvarilo še one redke jagode, ki so se k sreči obdržale čez poletje na trsu. Nerazveseljeno sliko nudi novomeški

trg. Na stojnicah, ki so bile ostala leta polne zlahkega grozdja, dobiš letos v najboljšem primeru kako razpokano črnino in pa šmarnico, ki je načeta od gnilobe. Najboljše spričevalo kakovosti in količine letošnjega vinskega pridelka je že od nekdaj novomeški trg, ki je letos na žalost hudo puščoben.

Dolenjci zlepa ne pomnijo tako žalostne vinske letine. Zelo slabe so bile letine 1907 in 1911, ko je pridelok uničil močan palež. Šele po teh dogodkih so prišli dolenjski vinogradniki do spoznanja, da je škropljenje vinske trte edino in najboljše sredstvo v obrambo proti paležu.

Žalosten primer izkoriščanja poslov

Novo mesto, sredi septembra

Na deželi se še dobe brezvestni ljudje, ki izrabljajo svoje delovne moči do skrajnosti. Poleg tega jih hranijo z neužitno hrano, staro po več dni, ki povzroča nevarna obolenja. Pred dnevi je bil poslan v bolnišnico usmiljenih bratov na zdravljenje 11letni pastirček Janez Kolar, doma iz okolice St. Jerneja. Deček, ki je služil v bližnji vasi za pastirčka, je bil pripeljan v zavod, kjer je tožil o neznosnih bolečinah in krčih v želodcu. Mali Kolar pa svojih bolečin ni prenesel in je kmalu po prevozu v bolnišnico umrl in je bil pokopan na pokopališču v Šmihelu.

Malo pred smrtjo je Kolar svojim sobolnikom in strežnicam pripovedoval, da izvirajo njegove bolečine od pokvarjene hrane, ki mu jo je dajal njegov gospodar, pri katerem je bil udimjan kot pastirček. Kruh, ki ga je dobival, je bil vedno plesniv, neužit, zdravju nevaren. Tudi pri kuhi se je dogajalo, da je moral jesti pogreto in staro jed. Nezdruživa hrana mu je popolnoma pokvarila želodec in je spričo tega trpel že dolgo bolečine, ki so ga izčrpale do onemoglosti. Kolarjevo ganljivo pripovedovanje o bolečinah in vzrokih je vse navdalo z zgražanjem in ogorčenjem. Na žalost taki primeri pri nas niso osamljeni. Imamo še mnogo primerov, ki kažejo neverjetno brezvestnost nekaterih gospodarjev, ki v svojem skopuštvi in v svrhu varčevanja na račun drugih tako grdo ravna s posli. Ne bo preveč povedano, če rečemo, da se enaki primeri dogajajo tudi v mestih, pa to celo pri tako imenovanih boljših družinah, kjer morajo uslužbenci jesti jedi, ki spadajo nekam drugam, ne pa na poselsko mizo.

EMILIO SALGARI IZGNANCI

»Že šest ur nismo ničesar zaužili!«
»Kaj potujete brez živil?«
»Imeli smo dovolj hrane, a smo jo morali pustiti v saneh.«
»Najbrž ste pustili tudi mnogo rubljev v vozu?« je vprašal mož in divja pohlepnost se je zabliskala iz njegovih oči.
»Ni vredno besedi!«
»O, vi ste gotovo bogati. Mlada dama je videti tako odlična.«
»Res, ne motite se!«
Vodja je pomežiknil svojim ljudem, nato pa je naglo rekel:

»Zdaj pojdemo zajtrkovati! Pozneje se pomenimo o kozakih.«

Nezaupno je Poljak ogledoval divje postavke. Sklenil je, da bo nasproti njim skrajno čuječ.

Možaki so napravili ogenj, razsekali mladega medveda in začeli peč posamezne kose.

Medtem sta se Dimitrij in Fedorov pečala s konji. Uboge živali so bile čisto izčrpane in sestradane, ker je vsa zaloga ovsu ostala v saneh. Konji morajo dobiti kakšno krmo, če naj zapuste jamo živi.

Razbojniški poglavar se je bil tudi približal konjem. Občudoval je njih plemenite oblike. Ko je opazil, v kakšni zadregi sta služabnika, jima je ponudil vrečo plesnivega sibirskega kruha, da ga dasta ubogim živalim. Dimitrij je vzel vrečo in se zahvalil. Za-

hvalo je vzel razbojnik na znanje s čudnim nasmeškom.

»Lepe živali,« je menil razbojniški poglavar. »Koliko ste dali zanje?«

»Za vsakega konja tisoč rubljev. So dirkači, ki jim ne najdeš zlepa podobnih.«

»Za vruga, mora biti vaša gospodarica bogata. S temi konji bi se mogel v desetih do dvanajstih dneh vrniti v Rusijo!«

Jed je bila pripravljena. Vsi so sedli okoli ognja. Poglavar je ponudil Mariji najlepši kos in ostalo razdelil med vse druge. Sibirski kruh, sir in žganje so imeli za pridelek. Vse to je bilo najbrž uropano kakšnemu ubogemu kmetu ali pa lovcu.

Zdajci so zaslišali neke glasove od zunaj. »To so kozaki,« je vzkliknil velikan in naglo vstal. »Zdaj se lahko smejimo!«

25. poglavje

KAZNJENCI

Vsi so se hitro vzdignili in pogasili ogenj, ki bi jih skozi skoro prozorno steno lahko izdal.

Poglavar je zapovedal svojim ljudem, naj se skrijejo za visok steber, ki je stal sredi jame. Sam pa se je z Dimitrijem splazil k izhodu, ki je bil zdaj čisto zamrzel. Samo na vходу je bila špranja, skozi katero so se slišali glasovi od zunaj.

»Hudiča! Kam so se le zatekli prekleti psi?« je dejal eden izmed kozakov. »Te stene

tu so čisto gladke in ne more nihče skozi nje!«

»Saj zlomki in njih konji niso imeli peroti, da bi se bili dvignili v zrak,« je majaje z glavo rekel drugi.

»Jama ni nikjer odprta,« je pripomnil tretji.

»Zadeva je zagonetna, Pankrov! Kaže, da so nas speljali na led!«

»Tako je!«

»Bržkone smo med potjo spregledali kakšno jamo, v kateri so se skrili.«

»Kaj naj zdaj storimo?«

»Najboljše bo, če se vrnemo k tovarišem, ki so imeli morda več sreče kakor mi.«

»Prav imaš. Morda so jih oni že našli.«

Prisluškovalca nista zdaj ničesar več slišala. Kozaki so se gotovo vrnili.

»Če se spet vrnejo,« je rekel roparski poglavar, »vam bom pokazal pot, po kateri lahko pobegnate. Iz te jame namreč drži hodnik, ki se konča nad zmrzlim slapom.«

»Ali lahko gredo tudi konji po tem hodniku?«

»Tako je visok, da bi tudi sloni v njem ne prišli v zadrego. Saj res, poiskati moramo sani. Potovanje na njih je ob takem mrazu mnogo prijetnejše.«

Zapovedal je svojim ljudem, naj spet odprejo hodnik, ki so ga bili s tolikim trudom zadelali.

»Potrebujemo sani,« je pojasnil, »hočemo potovati kot boljši ljudje.«

»Kako mislite?« je vprašal Dimitrij skrajno začuden.

Poglavar je preslišal vprašanje.

Nekaj močnih zamahov s sekuro je napra-

Kričeči primer malega Kolarja, ki je moral umreti zaradi teh razmer, je treba temeljito preiskati in če se dožene, da je bila njegova izpoved na smrtni postelji resnična, naj se krivec pokliče na odgovor in kaznuje, kakor pač taki brezsrčneži in izkoriščevalci zaslužijo.

Gorenjski čebelarji niso zadovoljni

Radovljica, septembra

Med važna dela, pri katerih se kaj dobro vidi zadovoljstvo našega kmeta, štejemo odvažanje in še bolj privažanje čebel na pašo in z nje. V gornjem delu Gorenjskega je navada, da konec avgusta, ko cveti ajda, odpeljejo na Sorško polje, najrajši pa v okolico Cerkelj, čebele na pašo. Če je vreme ugodno, pridobi dober panj do 12 kg na teži. Čebele prevažajo ponoči. Vozniki veselo vriskajo skozi vasi, kadar ajda dobro medi in so čebele nabrale dosti strdi. Vrskanje voznikov prav nič ne moti vaščanov, ki se vesele s čebelarji dobrega pridelka.

Letos pa po gorenjskih vaseh ni čuti vrskanja čebelarjev in voznikov. Prevozi gredo skozi vas precej pogrebniško. Skozi 14 dni,

ko so bile čebele na paši, je po večini deževalo in le malo ajde je lepo odcvetelo. Posebno neugoden pa je bil zadnji teden, ko je skoraj neprestano deževalo. V hudih skrbah so se znašli zlasti kmetje, ki so se iz kakršnihkoli vzrokov le malo zakasnili s košnjo otave. Težave so imeli že pri senu, še slabše pa je z otavo. Ob nedavnih nalivih je stalo po gorenjskih travnikih in senožetih na stotine kopic. Na pol suha otava, ki je še občutljivejša kakor seno, se je grela v kopicah in je bila nevarnost, da prične gniti. Res se je precej otave pokvarilo in so kmetje hudo prizadeti. Ob lepem in toplem vremenu, ki je nastopilo po silnih nalivih, rešujejo sedaj kmetje kar se da rešiti.

H koncu, ko smo mislili, da bo ostalo nekaj malega zelja, ki se je bilo že ovilo v glave, so se pojavili še izredno močni roji kapusovih belinov. Gosenice bodo uničile še oni pičli ostanek zelja, ki so ga pustili črvi in bramorji. V dežju, ki, kakor smo videli, prav nič ne škoduje gosenicam, ni bilo mogoče obirati gosenic in mokrega zelja ni bilo mogoče spraviti s polja. Kmetom ostane še edina tolažba, da bo ugodnejša jesen vsaj nekoliko popravila, kar so pokvarile zadnja zima, pretekla pomlad in deževno poletje.

še danes po 2000 letih mnogo bolj ko vsem dognanim preizkusom naše prosvetljene dobe. Še celo ponekod v šolah se drže (ali so se vsaj še pred desetletji držali) Celzijevih zmot. Taki krivi nauki plašijo ljudi pred uživanjem gob, a najusodnejše pa je, da zakrivijo največ smrtnih nesreč. Imamo namreč prav dobre gobe, ki kažejo navedene znake, imamo pa tudi hudo strupene gobe, ki nimajo takih znakov, a so smrtno, n. pr. strupeni kukmak ali krompirjevka, ki se dobi v naših gozdih v treh barvah: bela, zelenkasta in rumenkasta.

Kar se tiče počrnenja srebrne žlice ali čebule, se to lahko zgodi pri vsaki gobi — bodisi strupeni ali užitni — ako ni več popolnoma sveža, ker se je začel na gobi zaradi razkrajevanja delati žvepleni vodik.

Poleg nekaterih strupenih gob n. pr. vražji, rdečerepni in volčji goban (boletus satanas, b. pachypus, b. lupinus) spremenijo barvo tudi nekatere prav dobre gobe, n. pr. noroglavka, kostanjevka, turek ali kozak in druge.

Popolno zastarelo in napačno je tudi pravilo, da so strupene ali vsaj neužitne vse gobe, ki izcejaajo mleko (sok). Mleko izcejaajo nekatere žlahtne gobe, n. pr. okusna sirovka, hrusevka ali pečurka in druge.

Ravno tako napačna je trditev, da spoznamo strupene gobe po neprijetnem vonju in zoprnem ali pekočem okusu. Najhujša strupenjača, že prej omenjeni strupeni kukmak ali krompirjevka, nima baš neprijetnega vonja (diši po sirovem krompirju), tudi okusa ni zoprnega ali pekočega, a vendar je smrtna. Nasprotno je dobra goba poprova mlečnica ali bela kravjača, ki je v Italiji iskana poslastica, a je pekoča kakor sam poper.

Le pri eni skupini platničark, t. j. pri golobicah, je zanesljivi znak, da so užitne vse tiste vrste, ki so sladkega okusa, dočim strupene takoj zapečejo na jeziku. Toda skupino golobic — vseh je nad 30 vrst — pozna zanesljivo le izvežban goboslovec.

Tudi pri nas že precej znane živorumene štorovke ali jarsi so sirove zelo zoprne okusa, vendar so za ied pripravljene prav dobre in izdatne, ker rasejo množinsko.

Nevarno je lahko nadalje mnenje, da so užitne vse gobe, ki jih polži objedajo. Polži jedo tudi najhujše strupenjače, a jim nič ne škodujejo, dočim lahko človeka usmrtijo.

V razmerju z užitimi, ozir. neškodljivimi gobami je tako malo res nevarno strupenih gob, da bi si jih lahko vsakdo zapomnil s

Kako spoznamo užitne in neužitne gobe

Celo med razumniki je dosti ljudi, ki zahtevajo od goboslovcev, naj jasno povedo ali zapišejo, kako se zanesljivo spoznajo strupene gobe od užitnih. Ko je naš priznani poznavalec gobarstva pred leti na povabilo »Mladinske matice« napisal v »Kresnicah« poljudno razpravo o gobah, se je med kritiki oglasil nepodpisan učitelj s prikritim očitkom, da avtor namenoma ne izda zanesljivih navodil za razlikovanje med strupenimi in užitnimi gobami, češ, kaj nam koristi vse avtorjevo poučevanje, če nam pa ne pove splošnih znakov za spoznavanje strupenih gob. Takšni neverniki pa niso samo pri nas, kjer je goboznanstvo šele v prvih razvojih, temveč tudi pri velikih narodih, ki imajo na tucate slikanih knjig o gobah. Zaman je neprestano zatiranje goboslovcev, da sploh ni zanesljivih splošnih znakov za strupene gobe.

Noben pameten človek ne zahteva pri strupenih rastlinah, sadežih, kačah, žuželkah, mrčesih itd. splošnih in zanesljivih znakov za njih strupenost. Pri teh strupenjačah je ljudem že od nekdaj samoumevno, da pač treba poznati posamezne strupenjače in njih značilne znake, ako se hočejo obvarovati nesreče. Le za strupene gobe zahtevajo ljudje še vedno splošna in zanesljiva pravila.

Za takšno trmoglavno zahtevo je več vzrokov. Glavni vzrok so stoletna, celo tisočletna popolnoma napačna pravila. Rimski pisatelj Celzij je že pred 2000 leti zapisal, da so strupene: 1. vse gobe, ki prerezane ali pretrgane izpremenijo prvotno barvo, ki po črni, pomodrijo, pozelenijo ali pordečijo; 2. vse gobe, ki med kuhanjem ali praženjem počrniyo srebrno žlico (ali čebulo). Celzijevim napačnim naukom verjame človeški rod

vilo v ledeni zid tolikšno luknjo, da so mogli konji skozi njo.

Poglavar je šel najprej na neki prostor sredi reke, od koder se je videl dobršen del dolgega jamskega hodnika.

»Nikjer ni nikogar,« je rekel nato. »Mirno lahko potujete. Mi bomo vaša eskorta in vam bomo pomagali!«

»Zelo prijazno,« je pripomnil Dimitrij z lahno posmehljivostjo.

Marija in njena spremljevalca so zajahali konje. »Ali vod se je pomikal vzdolž desnega rečnega brega. Prvi je korakal velikan, a zadno stražo so sestavljali velikanovi trije pajdaši. Bila je podoba, kakor bi bili pazili na jezdece. Mladenka je ves čas svoje nove prijateljce nezaupno motrila.

Medtem ko je Dimitrijevega konja pobozala, je zašepetala Dimitriju: »Ne zaupam tem ljudem! Če bo treba, se bomo branili. Reci Fedorju, naj bo tudi pripravljen na obrambo.«

Na poti jih ni nihče nadlegoval. Gotovo so bili vojaki zavrgli misel, da je begunce mogoče ujeti v jami. Morda so upali, da jih najdejo kje na stepi.

Uro pozneje so dospeli do kraja, kjer so ležale sani. Toda živila so bili kozaki vzeli iz njih skoro vsa. K sreči so pustili pri mizi zaboj z municijo, saj ti naboji niso bili primerni za njih puše.

Zdaj so se s sanmi vrnili k ledeni palači roparske pajdašine.

Za več stebri v jami se je skrival vhod v predor, ki je držal na površje.

Tu se je hotel Dimitrij posloviti od pomagacev.

»Najlepša vam hvala,« je rekel poglavarju.

»O tem se pogovorimo pozneje,« je rekel ta in se pomenljivo nasmešnil.

»Ali ne ostanete doli v jami?«

»Niti ne mislimo na to! Spremljali vas bomo, dokler se ne prepričamo, da vam ne grozi več nevarnost.«

Ker je Dimitrij imel pajdaše kljub njihovi ljubeznivosti za nepridiprave, bi se jih bil rad znebil. Toda ni kazalo drugo, kakor vzeti jih v račun in biti prijazen z njimi.

Kačasto se vijoči predor so bili pobegli kaznjenci z velikim trudom izkopali skozi kupe ledu. Skozi ta predor so hodili ven, da so si priskrbovali živila z lovom ali z ropom.

Konje so morali drugega za drugim spraviti na površje, a sani so morali ljudje sami tiščati.

Gori na zemlji ni bilo daleč na okoli videti žive duše. Samotna in bela se je razprostirala okoli njih neskončna zasnežena stepa. Tu in tam je štrlela iz snega kakšna skala, ki pa je bila tako zaledenela, da je bila podobna ledenemu hribu.

»Zdaj nas vojaki ne bodo več nadlegovali,« je rekla Marija.

»Ne bodite tako lahkomišelní. Kozaki so trmastí. Morda še stojijo tamle za skalol.«

»Bomo pa streljali!«

Marija Fedorovna je zasedla svoj prostor v sanéh. Ko sta njuna tovariša tudi hotela sesti v sani, jima je poglavar zastavil pot.

»Počasi, počasi, dragi prijatelji! Zdaj bo treba še plačati račun!«

»Kako to mislite?« je presenečen vprašal Dimitrij.

»Če greš v gostilno, kjer se najesh in napiješ, moraš tudi plačati, kaj ne?«

»Vi torej želite, da vas poplačamo za gostoljubnost?«

»Seveda! Mi smo siromaki, a vaša gospodarica je bogata!«

»Mislim sem, da v Sibiriji še obstoji gostoljubnost... No, koliko smo vam dolžni?«

»Saj mi nismo Sibirci, temveč Rusi. Račun je malo velik, toda kaj hočemo, ko pa so živila tako draga in jih je v tej zasneženi puščavi tako težavno dobiti. Kruh, ki ste ga pojedli, prihaja iz Baloganka. Mislim, da petdeset rubljev za kilogram ne bo preveč. Vi in vaši konji ste ga skupaj porabili osem kil, kar znaša štiristo rubljev.«

»Nesramnost!« je godrnjal Poljak.

»In meso stane dvesto, a steklenica žganja tristo rubljev.«

»Vi ste roparji,« je zdajci vzklikal Dimitrij.

Poglavar je preslišal Dimitrijeve jezne besede in čisto mirno nadaljeval:

»Tudi pred kozaki smo vas rešili, kar bi nas lahko stalo svobodo. Če za rešitev računam tritisoč rubljev, prav za prav ni mnogo. Skupaj torej tritisoč devetsto rubljev. Za vašo gospodarico je to malenkost. No, kako bo? Če ne plačate, vas ne pustimo naprej!« je rekel potepuh grozeče.

Namesto odgovora je Dimitrij z bliskovito naglico vzdignil puško in pomeril. Enako sta storila Marija in voznik.

Zdajci so se zaslišali strelí in vzkliki.

»Kozaki!« so zakričali roparji in planili nazaj v predor.

Res so se izza skale pojavili posamezni jahajoči kozaki.

Hitro je skočil Dimitrij na trojko, ki se je v tistem trenutku pognala ko blisk po stepi

pomočjo dobre knjige. Kdor pa nima toliko potrpljenja, ta stori seve pametno, da pusti v miru vse gobe, ki jih zanesljivo ne pozna, oziroma mu jih ne priporoči dober poznavalec. To je edino zanesljivo varstvo pred zastrupljenjem.

Lahko pa se zastrupimo tudi z jedjo najboljših gob, ako je takšna jed stala ves dan ali celo nekaj dni v toplih prostorih. Istotako so lahko škodljive užitne gobe, ako leže čez noč na kupu v zaprtih, toplih prostorih, da preidejo v razkrojevanje ali se vnamejo. Pravilno je, da se nabrane gobe že isti dan pripravijo za jed ali pa se naj vsaj čez noč razlože vsakasebi na hladnem in zračnem prostoru.

Mnogokrat čitamo, da je kdo občutil vse znake zastrupljenja po uživanju jedilnih gob. Mogoče je, da se je z nabranimi gobami ravnilo po zgoraj navedenih nepravilnostih. Vedeti pa je tudi treba, da niso pri vseh ljudeh enaki želodci. Gobe so težko prebavljive, zato niso za slab želodec, posebno ne za večerjo. Kdor ima sladkorno bolezen, ta bi sploh naj ne užival gob.

Opetovano so domači in tuji goboslovci naglašali, da je pri gobah previdnost potrebna, toda prevelika bojzljivost ni upravičena.

A. B.

Ženski vestnik

Čebula in česen sta zdravi jedi

Čebula je zelo zdrava jed. Ima v sebi precej železa in jo je zaradi tega priporočati slabokrvnim ljudem. Presna čebula je zlasti priporočljiva za osebe z oslabelemi živci in bolnimi pljuči. Medtem ko je pražena ali kuhana čebula za mnoge težko prebavljiva, presna teh lastnosti nima. Dognali so, da čebula čisti telo, ker vsrkava nepotrebne in škodljive snovi, ki se nabirajo v človeškem telesu. Čebula čisti želodec in črevesje in skrbi za dobro odvajanje. Poleg tega pa dovaja telesu skoro vse vitamine, ki so mu potrebni.

Čebulo dodajate k vsem zelenjavnim jedem, kuhanim in sirovim. Nobeni zelenjavni solati naj ne manjka drobno sesekljana čebula, kakršna je najboljša. Iz čebule pripravljamo tudi samostojno solato.

Enako je česen izvrstno čistilno sredstvo za telo. Poživlja delovanje prebavil in pomaže proti zajedalcem v njih. Zato je dobro, da ga dodajamo solatam in drugim jedem. Česen je tudi lahko razkuževalno sredstvo. Česen je splošno priznan pripomoček proti poapnenju žil, zato ga uživajmo kolikor mogoče pogosto. Kadar pripravljamo presno hrano, ne pozabimo, da spada k začimbam, kakor so drobnjak, peteršilj, mladi listi zelene, čebula, tudi česen. Naj pri tej priliki pripomnimo, da je zdrav zlasti tudi drobnjak, ki je sorodnik čebule in česna.

Čebulo kot samostojno jed napravimo takole: Čebulo olupimo, operemo in v zelenjavni juhi mehko skuhamo. Nato jo vzamemo ven, denemo v pogreto skledo in potresemo na debelo z drobnjakom, peteršiljem ali drugimi sesekljanimi zelišči, ki jih uporabljamo za začimbo. Zabelimo jo z razbeljenim sirovim maslom.

Čebulno solato naredimo tako, da debelejšo čebulo olupimo, operemo, razpolovimo in zrežemo na tanke ploščice ter jo napravimo kakor vsako drugo solato z oljem in kisom. Večina ljudi jo laže uživa, ako ima poleg nje na razpolago še drugo solato.

Za kuhinjo

Jesen je doba gob. Gobe so čudovito dobra jed, samo če so pravilno in okusno pripravljene. Kmečkim gospodinjam priporočamo zlasti naslednjo pripravo: V vročo mast daj drobno zrzane čebule in ko je svetlo rumena, prideni malo sesekljane peteršiljke. Ko tudi ta prevre, dodaj gobe, katere si poprej zrezala na tanke liste, jih poparila in pustila dalje časa na cedilniku, da se je vsa voda odtekla. Duši jih toliko časa, da se vsa mokrota posuši. Nato jih potresi z žlico moke. Ko ta malo zarumeni, zalij z vodo ali juho. Pusti prevreti, medtem pa dodaj malo limonovega soka (ali kisa). Prideni lovorov list, malo timijana in majarona pa še ščepec popra. Ko je vse skupaj dobro prevrelo, dodaj še precej kisle smetane, naj še enkrat prevre in jed je gotova. Zraven odlično tekne zmečkan krompir.

Sarma je prav okusna in je zlasti v pozni jeseni in pozimi prijetno presenečenje na mizi. Pol kg. sveže svinjine zmeljijo ali sesekljajo na drobno in ji prideni malo na masti oprazene čebule, peteršilja, nato nekoliko popra, soli, dve jajci in 2 deli surovega riža. To zmes dobro premešaj in naredi iz tega prst debele in prst dolge klobasice. Vsako zavij v list

kislega zelja. Zgoraj in spodaj zeljni list zapogni na znotraj. Nato prevri 1 kg kislega zelja, naredi prežganje s čebulo in ko je zelje s prežganjem vred prevrelo, napravi naslednje: v primerno kozico daj plast zelja, nato plast zeljnih klobasic, nato zopet zelje in zopet klobasice, dokler imaš kaj te robe. Navrh daj malo prekajene svinjine ali prekajenih reberc, polij z osminko litra kisle smetane in kuhaj vse skupaj največ poldrugo uro. Jed je lahko samostojna, ali pa lahko daš na mizo še krompir v koščkih, zabeljen.

Teletje zarebrnice s paradižniki. Potrebnih je nekaj kuhinjskih nasvetov, ki bodo služili našim gostilniškim gospodinjam na deželi. Pol do tričetrt kg zarebrnic potolčemo, posolimo, povaljamo v moki in opečemo po obeh straneh na razbeljeni masti. otem jih pobereemo iz kozice in opravimo na masti dve žlici moke, nato pa zalijemo prežganje s pretlačenim sokom iz pol kilograma paradižnikov, ki smo jih skuhal v njihovem lastnem soku. Dodamo pol kozarca kisle smetane, omako prevremo in polijemo čez zarebrnice.

Polpeti s paradižnikovo omako. Pol kg svinjine ali pečenih ostankov operemo, sesekljamo ali zmeljemo na stroju in dodamo v vodi namočeno, ožeto žemljo, eno jajce, nekoliko oprazene čebule, soli in popra. Iz te zmesi napravimo zrezke, ki jih povaljamo v moki in spečemo na vroči masti. Posebej naredimo paradižnikovo omako, v katero potem zložimo zrezke. Nazadnje dodamo omaki kisle smetane in jo še enkrat prevremo.

Riba z rižem. Ribo (lahko vsake vrste) očistimo in ji pobereemo kosti. Nato jo zrežemo na koščke, pokapamo z limonovim sokom in povaljamo v nastrganem parmezanskem siru. Nato naredimo blede prežganje, tako da opravimo na masti najprej nekoliko sesekljane čebule in nato moke, nakar zalijemo prežganje še z dobro kisló smetano. V tej omaki ribo prevremo in jo prav počasi dušimo. — Posebej dušimo riž, nakar naložimo v dobro namazano kozico ali posodo za narastek izmenoma po eno plast riža in po eno plast ribe. Na vrh polijemo omako, nato pa pokapamo narastek s presnim maslom in potresemo z nastrganim parmezanom. Narastek pečemo v pečici približno pol ure.

V GOSTILNI

»Kako? To naj bi bila srnina? Saj to je govedina!«

»Nekaj vam moram povedati, gospod, ta srnica je bila udomačena.«

»Vi in vaša spremljevalca ste moji ujetniki! Sledite mi v Katuisk!«

26. poglavje HETMAN BAUNJE

Pol ure pozneje je bila mladenka s svojima slugama v majhni sobi neke gostilne v Katuisku. Stražili so jih štirje vojaki. Dva sta bila postavljena pred hišo, dva pa v hiši na stopnicah.

Ko so se bili begunci vdali, je hetman enemu izmed podoficirjev naročil, naj se briga za ujetnike, sam pa se je vrnil k svoji koloni.

Ponovno so aretiranci vprašali stražnike, kaj namerava storiti hetman z njimi in kam jih namerava spraviti, a niso nikdar dobili odgovora. Najbrž kozaki sami niso vedeli, kakšna usoda čaka ujetnike.

Kakor divja zver v kletki je begal Dimitrij po sobi gor in dol.

»Zdaj se ne bomo mogli več izmuzniti iz krempljev teh sibirskih medvedov! Povedli nas bodo v Irkutsk v rudnike!«

»S kakšno pravico?«

»To je preprosto: sumijo nas, da smo nihilisti... Ali ste že pozabili našo pustolovščino v etapi, gospodična?«

»Saj nismo ničesar drugega storili, kakor kozake upijali.«

»Potem pa smo zbežali!« se je smehljaj Poljak. »Pa naj nas pošljejo v rudnike. Kdo ve, če ne bo to dobro za dosego našega smotra. Morda najdemo tam polkovnika Vasiljeva!«

Oči mladenke so se pri tem imenu orosile.

(Dalje.)

Kozaki so pustili roparje pri miru in so začeli zasledovati trojko, v katero so tudi streljali. Begunci niso vračali strelav. Skušali so čim hitreje dospeti do ceste Vladimirke, katere občestni koli so se že od daleč videli.

»Za božje ime! Ne moremo dalje! Pot je zaprta!« je zdajci vzkliknil voznik ves prepaden.

Iz nekega smrekovega gozda se je vila kakor orjaška kača dolga človeška veriga. Pred njo so jahali kozaki.

»Kaznjenška kolona!« je vzkliknila Marija Fedorovna vsa blede. Vstala je in težko dihala, pri pogledu na nesrečnike.

»Kozaki pred nami, kozaki za nami!« se je hudoval Dimitrij. »Izgubljeni smo, če ne najdemo druge poti!«

Voznik je nategnil vajeti in skušal kreniti proti vzhodu. Tako je obstajala možnost, izogniti se kaznjenški koloni in v dolgem ločku spet priti na Vladimirko.

Že so potniki upali, da se bodo lahko nemoteno peljali naprej, ko se je zdaj kakšnih dvanajst vojakov odtrgalo od kolone in v diru zajahalo proti njim.

Na čelu čete je bil hetman, ki je jahal belega konja evropske rase. Bil je lep, visok mož.

Tedaj so se pojavili tudi že kozaki, ki so bili pri zasledovanju trojke nekoliko zaostali. Med vzklikanjem so ustrelili v zrak, s čimer so opozorili svoje tovariše nase.

Potniki so izgubili zadno upanje na rešitev.

»Ujeti smo!« je obupno zavzdihnila Marija. »Najboljše bo, če se vdamo!« je menil Dimitrij. »Morda še ni vse izgubljeno!«

»A kaj, če nas aretirajo?«

»Pa nas bodo spet izpustili, gospodarica! Saj nismo nihilisti!«

»Toda jaz sem sestra izgnanca!«

»Tega jim ne bomo povedali!... Že spet streljajo. Najrajši bi se spustil z njimi v borbo in jih začel pobijati. Fedor, poženi konje. Da bi se rešili ujetništva, je voznik kakor divji udaril z bičem po konjih. Trojka je zadržala proti Katuisku.

Ta vas je bila še kakšne tri verste oddaljena in je stala na pol skrita za velikim, proti severu se razprostrajočim smrekovim gozdom.

Fedor je skušal doseči ta gozd, ki bi jih ščitil, toda konji so bili preveč izžrpani. Sopihali so in omahovali. Bilo je jasno, da bo zdaj zdaj kateri izmed konj padel.

Predna straža kolone je zavila proti jugu, da bi zastavila potnikom pot. Hetman, ki je poveljeval četi, je kmalu dohitel trojko.

Dimitrij je hotel pomeriti vanj. Marija pa ga je naglo prišla za roko in vzkliknila:

»Ne, ne smeš streljati!«

Oficir je pomeril z revolverjem v voznika: »Stoj, ali pa ustreli!«

Voznik ni hotel ubogati, tedaj pa mu je gospodarica zakričala: »Ustavi konje, Fedor!«

Spricho krepkega potega vajeti so konji padli na kolena, a trojka se je prevrnila.

Naglo je hetman razjahal konja, da bi pomagal dami, ki je obležala v snegu.

»Upam, da se niste poškodovali, lepo dete!« je menil hetman in ji pomagal na noge.

Pri tem nagovoru je stopila Mariji Fedorovni kri v glavo. Z jezo se bleščecimi očmi je vzkliknila: »Zdi se mi, da v Sibiriji ne poznate preveč spoštovanja do žensk.«

Nato je rekel hetman precej neobzirno:

Slon je bistra žival z dobrim spominom

Ali imajo sloni res več pameti, kakor mnoge druge živali? Čujmo, kaj pravijo o slonovi bistrumnosti cirkuški strokovnjaki. V cirkusu so sloni še vedno velika privlačnost prav zaradi tega, ker jih lahko marsičesa naučijo.

Ljudje, ki se ukvarjajo s sloni, vedo, da se ne najdeta med njimi dva z enakim značajem. Slon se tudi zelo hitro izpreminja. Zdaj je dobre volje, miren in prijazen, nato enkrat se pa njegovo razpoloženje izpremeni pod vplivom razočaranja ali bolečine. Slon se razjezi in postane nevaren. To pa se zgodi le, če koleba v razpoloženju ali če prehaja njegova pamet v blaznost. V takem primeru izgubi slon smisel za pravico, ki je zelo ukoreninjena v njem.

V nekem cirkusu so imeli indijskega slona, ki mu je bilo ime Tom. To je bil prvi slon, ki je znal hoditi po debeli vrvi. Pozimi, ko cirkus ni deloval, je bil Tom zaprt v svoji staji. Toda slon ne pozna ničesar lepšega in prijetnejšega od izprehoda. Tri dni je Tom pazil, kam obeša njegov paznik ključ od staje. Potlej ga je pa z rilcem snel, odklenil vrata in se klatil vso noč okrog. Od tistega dne je ključ pogosto izginil in navadno so ga našli pod slonovo nogo.

Iz Indije in Cejlona čitamo pogosto zelo zanimive zgodbe o maščevalnosti slonov in njihovem spominu, če gre za to, da se maščujejo za krivico, ki se jim je zgodila. Na-

sprotno pa mnogi evropski in ameriški izurjevalci slonov zanikujejo, da bi se slon odlikoval s posebnim spominom. V tem pogledu imajo baje sloni enako lastno kakor človek: eni se spominjajo vsega, eni pa ničesar.

En slon je že čez osem dni pozabil, da ga je človek dražil. Pač se je pa v nekem ameriškem mestu pripetilo nekaj izrednega. Cirkus je priredil pred predstavo spreved svojih živali. V množici gledalcev je stal krojač, ki je zbodel mimoidočega slona z iglo v rilec. Ko je čez tri leta cirkus nastopal v tistem mestu, je slon potegnil z rilcem iz množice gledalcev svojega krojača in udaril trikrat z njim ob tla tako, da je pri priči izdihnil. Ta slon je imel torej izredno dober spomin.

Sloni pa so tudi šaljivi in se radi uče reči, ki jih vesele. V nekem evropskem cirkusu so imeli dolga leta slona, ki ni nikoli delal ničesar drugega kakor nosil razno stvarino in pomagal prepeljati vozove. Pri večerni predstavi se je slišala godba tudi v stajo starega slona, in paznik je nekega dne po naključju opazil, kako je slon plesal po godbi. Od tistega večera je slon nastopal tudi v cirkusu. Nekdo mu je podaril orglice, in slon je navdušeno pihal vanje, kadar se je dolgočasil ali jezil.

Poznavalci slonov pa tudi pogosto opazujejo, da sloni na stara leta pozabijo vse, česar so se prej naučili, in da niti poti domov ne najdejo več.

Padalec je vojak, ki mora znati vse

Prvi padalci so se pojavili že proti koncu prejšnje svetovne vojne. Prvo padalsko enoto je sestavil neki francoski pilot. Člani te enote so se spuščali v ozadje za nemško vojsko v Ardenih.

Po končani svetovni vojni so to vrsto vojakov čisto zanemarili. Na novo so jo oživili v Sovjetski zvezi leta 1927. Nemčija sprva ni posvečala velike pozornosti tej vrsti vojaštva. Le po en vojak iz vsakega pehotnega bataljona je bil izučen in izurjen kot padalec. Medtem pa se je v Sovjetski zvezi pokazalo padalstvo, ki se je tam že zelo razvilo, kot pomembna enota v vojski. Nemčija je uporabila ta izkustva in je izurila svoje padalce skoraj do popolnosti.

Član padalskega oddelka mora biti vse drugače oborožen in mora imeti večjo izobrazbo in več vojaškega znanja kakor navaden vojak. Predvsem mora poznati jezik tiste države, v katere zaledje se spusti, mora se znati voziti s kolesom, motornim kolesom in avtom, ker se mora poslužiti teh prevoznih sredstev, če se mu le ponudi prilika. Čisto mora biti izurjen za borbo s puško, revolverjem in strojno puško. Celo plezati mora

dobro znati. Večkrat se lahko pripeti, da se mora spustiti na kako streho v sovražnikovi deželi. Od tod je večkrat najlažje napasti sovražnika. Posebno važen je ta način borbe pri zavzemanju ulic v sovražnih mestih. Nadalje mora znati hitro čitati zemljevide in biti izučen radiotelegrafist.

Padalčeva oprema je zelo zapletena. Na glavi ima šlem, na plečih nosi pritrjeno padalo, pod levo pazduho nosi posebno brzostrelno puško z velikim številom nabojev. V eni torbi ob boku ima hrano za nekaj dni, v drugi pa municijo. Za pasom ima še plinsko masko in nekaj ročnih granat. Poleg tega nosijo padalci še druge predmete, kakor dele strojnih pušk, dele radijskih postajic, motike, lopate, šotore in drugo. Padala nemške vojske imajo deset metrov v premeru. Mala padala omogočajo, da padalec hitreje prispe na zemljo in je s tem manj časa izpostavljen nevarnosti, da ga bodo že v zraku napadli, ko se še sploh brani ne more. Spuščanja so se pri Nemcih vršila redno ponoči. Ko prispe na zemljo vodja padalske enote, da takoj znak z raketo, da se vsi zbero okrog njega.

Kaj vse si izmišljajo bogati na smrtni postelji

Pred leti je umrl v Brüxenu milijonar Basse. Zapustil je pet milijonov lir in oporoko, ki je menda ni podobne na svetu. Določil, da naj pripada vse njegovo premoženje kitajskemu narodu. V oporoki je izrečno zapisano, naj se porabijo njegovi milijoni za boj proti evropskim ljudem.

Kakor Basse Evropo je sovražil ženske Anglež Eduard Clines, ki je umrl leta 1906. V svoji oporoki je določil, naj se porabi vse njegovo premoženje za boj proti ženski volilni pravici. Prismuknjeno početje prvoboriteljic za ženske pravice je ubogega sira Edvarda silno razjezilo. Z njegovim denarjem je bilo res ustanovljeno društvo za boj proti ženskim

pravicam in mnogi ljudje so pri tem dobro živeli, toda ženske so si kljub temu čez leto dni priborile volilno pravico.

Čudna usoda se je spletla okrog oporoke milijonarja Collina v Ameriki. Njegova glavna dedična je postala hči njegovega kuharja, stara komaj sedem let. V oporoki je bil pogoj, da mora biti oporoka prečitana v pričo vseh sorodnikov in vse služinčadi. Tudi kuharjeva hčerka je bila navzoča in lahko se je od srca smejala ob pogledu na resne obraze in smešen odvetnikov talar. Začelo se je slavnostno čitanje oporoke. Po prvih besedah je smuknila skozi napol odprta vrata v sobo mačka in skočila je deklici na ramo. Položaj

je bil že tako smešno napet, da je počila deklica v glasen smeh. Prisotni sorodniki so se ogorčeno ozirli na deklico in že so jo hoteli ozmerjati, ko je prišlo neprijetno presenečenje. S povzdignjenim glasom je odvetnik razglasil deklico za milijonarjevo dedično. V oporoki je bilo namreč dobesedno rečeno, da pripade vse milijonarjevo premoženje tistemu, ki počne med čitanjem oporoke v glasen smeh. Sorodniki so sicer poskusili doseči na sodišču razveljavljanje čudaške oporoke, toda vse njihovo prizadevanje je bilo zaman. Siromašna vesela deklica je podedovala tri milijone dolarjev. Iz jeze so sorodniki ubili mačko, češ da je ona vsega kriva. Kuhar in njegova hčerka sta postavila mački spomenik z napisom: »Tu počiva mačka, ubita zavljo podle, nečloveške zavisti.«

Oporoko industrijca Phersona v San Franciscu je narekoval strah pred dozdevno smrtno. Ta mož, ki v svojem življenju ni storil mnogo dobrega, se je strašno bal smrti. Na vse mogoče načine se je zavaroval proti nepričakovani smrti. V oporoki je pa določil: V krsti mora biti posebna naprava, s katero bo lanko opozoril ljudi na pokopališču, če bo živ pokopan. V krsto so mu morali položiti tudi dva aparata s kisikom, da bi lahko vsaj tri dni dihal, če bi se zdrnil iz dozdevne smrti. Naposled je določil v oporoki, da morata pri njegovem grobu tri dni in tri noči stati dva služabnika. Za vsakega je določil 5000 dolarjev, če bo obudil dozdevno mrtvega milijonarja. Vse svoje sorodnike je pa izključil od dediščine in vse premoženje je zapustil daljnemu nečaku. Tega bi bili nekoč skoraj živega pokopali. Povožil ga je tramvaj in mislil so, da je mrtev, pa se je še pravočasno zdrnil iz globoke omedlevice, da ga niso pokopali.

Neki odvetnik v Torontu je napravil celo v svoji oporoki čudno šalo. Določil je, naj se razdeli njegovo premoženje takole: Velik del naj pripade najhujšim sovražnikom konjskih dirk, če se večlanijo v klub prijateljev konjskih dirk in če bodo tudi sami hodili na take prireditve. Njegovo pivovarno naj podeduje nekaj posebno vnetih protialkoholnih borcev. Drugi del premoženja je pa zapustil svojemu prijatelju, staremu samcu, toda s pogojem, da se oženi in da bo imel otroke. Oporoka je bila javno razglašena in dediči so dobili teden dni časa za premislek. Sovražniki alkohola in sovražniki konjskih dirk so izpolnili pogoj, stari samec pa ni podlegel izkušnji. Samski stan mu je bil ljubši od obilne dediščine.

KAKO UGANES STAROST SVOJIH PRIJATELJEV

Ali veste, kako lahko uganete starost vsakega človeka? Pazite in lahko boste s to »čarovnijo« vsakega presenetili.

Reci prijatelju: »Napiši na list papirja svojo starost tako, da ne bom videl števila.«

»Podvoji ga!«

»Prištej 4 zraven!«

»Pomnoži število, ki si ga zdaj dobil, s 5!«

»Prištej 12!«

»Dobljeno število pomnoži z 10!«

»Zdaj mi povej število, ki si ga dobil!«

In ko vam prijatelj pove to zadnje število, marate na pamet odšteti od tega števila 320. Prvi dve številki dobljenega števila vam pove starost vašega prijatelja.

Da boste lažje razumeli, kako in kaj, vam pokažemo v naslednjem primeru:

$$28 \times 2 = 56 + 4 = 60 \times 5 = 300 + 12 = 312 \times 10 = 3120.$$

Končno število je torej 3120. Od tega moramo odšteti 320, pa nam ostane število 2800. Prvi dve številki pomenita starost — torej je oseba res 28 let stara.

ZA SMEH IN KRATEK ČAS

DEKLETA MED SEBOJ

Nada: »Zakaj je Dušan s teboj napravil konec?«

Vera: »Ker nisem z njim hotela ničesar začeti.«

ZDRAVNIK IN SODNIK

Zdravnik: »Gospod sodnik, saj vendar ni vaš poklic, da bi delali iz ljudi angele!«

Sodnik: »Ne, gospod doktor, — na to se bolje razumete vi, zdravnik!«

Vojna se širi po svetu

Ceprav je nemški vpad v Anglijo izostal, pa seveda Nemčija in Italija nista pustili sveta brez novega presenečenja.

Prejšnjo sredo se je nemški zunanji minister Ribbentrop nenadno odpeljal na važna posvetovanja v Rim. Ves svet je ugibal, kakšna bo vsebina teh razgovorov.

Ribbentrop je imel daljša posvetovanja s Cianom. Bil pa je tudi ponovno sprejet od predsednika italijanske vlade Mussolinija. Italijanski in nemški listi so ob tej priliki pisali, da gre za novo važno dejanje največjega pomena. Podrobnosti seveda niso izdajali, zagotavljali pa so eni kakor drugi, da se ta pogajanja nanašajo zlasti na Afriko, katero da je treba rešiti angleškega jarma. Nemški listi so takole naglašali: Evropa je skoraj že popolnoma osvobodjena angleškega pokroviteljstva. Zdaj je treba odstraniti tudi angleško premoč na Sredozemskem morju, ki ga je Anglija s svojimi trdnjavami spremenila v pravi zapor za sredozemske države. Da bi se pa to moglo doseči in da bi zlasti velikanska trdnjava Gibraltar prešla iz angleških rok, je treba Španijo čimbolj navezati na Nemčijo in Italijo. Na rimskem sestanku so seveda razpravljali tudi o jugovzhodu Evrope, zlasti o Grčiji in o Turčiji, ki še vzdržujeta prijateljske zveze z Anglijo. Ko je minister Ribbentrop preteklo nedeljo po ponovnem sestanku z Mussolinijem zapustil Rim, so nemški in italijanski listi naglasili, da lahko v kratkem pričakujemo sklenitev vojaške zveze med Nemčijo Italijo in Španijo. Vendar pa naglašajo, da ni treba pričakovati, da bo Španija kar čez noč stopila v vojno na strani osi Rim-Berlin.

Kar se tiče Podonavja, v Rimu in Berlinu ne verujejo, da bi moglo v tem delu Evrope priti do kakih novih zapletljajev.

Stanje v Podonavju se bolj in bolj ureja. Madžari so zasedli oni del Transilvanije, ki jim je pripadel po dunajski razsodbi in preteklo soboto popoldne so še Bolgari začeli zasedati Dobrudžo. Vsa Bolgarija je bila zadnje dni v znamenju slovesnega vkorakanja bolgarske vojske v južno Dobrudžo. Bolgarske čete so bile povsod zelo prisrčno sprejete. Tudi srečanje z rumunskimi obmejnimi četami je bilo prijateljsko. Z zasedbo Dobrudže je upati, da so pretresljaji v južnovzhodni Evropi končani.

V Egiptu in Sudanu se razvijajo boji med Italijani in Angleži.

Italijani v Egiptu še niso zadeli na prehude ovire. Italijanski bombniki so začeli napadati Aleksandrijo, ki je najvažnejše egiptovsko pristaniško mesto. Angleži seveda vračajo letalske napade. Pozornost po svetu je vzbudilo zanimivo dejstvo, da so angleški vojniki ujeli v Egiptu tri italijanske novinarje, vojne poročevalce, katerih imena so znana po vsej Italiji in tudi drugod po svetu. Ti trije vojni poročevalci so se namreč z avtomobilom peljali po Egiptu pred glavno italijansko vojsko, ki je prodirala ob morju. Zaradi peščenega viharja niso videli, da napredujejo italijanske kolone za njimi počasneje od njih ter so se spustili predaleč proti vzhodu. Neprizadevano so se znašli pred dvema vojaškima avtomobiloma. Mislili so, da sta italijanska. Bilo je že prepozno, ko so spoznali, da sede v obeh avtomobilih angleški vojniki z naperjenimi strojnimi puškami. Je res edinstven dogodek, da so prišli vojni poročevalci prej v ujetništvo, preden se je vojska spopadla s sovražnikom.

Zaradi Francoske Indokine je nastala velika napetost.

Japonska vlada je namreč postavila Francoski Indokini zahteve, o katerih niso znane podrobnosti, je pa jasno, da se želi Japonska polastiti te premožne francoske kolonije. Utiimat je potekel v nedeljo ob polnoči. Vsi japonski državljani v Indokini so dobili

ukaz, naj se vrnejo na Japonsko. Kakor se govori, zahtevajo Japonci predvsem tole: da bi smeli čez Francosko Indokino poslati 25.000 vojakov proti kitajski meji in da bi lahko zgradili v Indokini važna pomorska in letalska oporišča. Na te zahteve je kitajska vlada odgovorila, da se bodo kitajske čete odločno uprle japonskim četam, če bodo te vdrle čez Indokino. Baje je 200.000 kitajskih vojakov že zasedlo položaje na meji Indokine in so že tudi porušili vse mejne mostove.

Dogodki prav zadnjih dni kažejo, da se vojna širi bolj in bolj po svetu.

Francoska vlada v Indokini je sprejela zahteve Japoncev ter jim dovolila oporišča in prehod za vojno proti Kitajski z južne strani. Japonska vlada je zagotovila francoski vladi v Indokini, da bo spoštovala pravice in nedotakljivost Indokine. Kljub vsemu temu pa položaj v Indokini še ni popolnoma jasen. Poročila vedo povedati, da so se razvile hude borbe med prodirajočimi Japonci in oddelki francoskih čet, ki najbrž še niso bile poučene, kako je dogovorjeno. Prišlo je do ogorčenega spopada, v katerem so se uporabljali tudi strupeni plini.

Zdaj je najvažnejše, kako se bodo prodirajočim Japoncem postavili po robu Kitajci in kaj bodo ukrenile Zedinjene države.

ki slej ko prej vztrajajo na tem, da se položaj na Daljnem vzhodu in zlasti v Indokini ne moti z nasiljem.

Francoski general de Gaulle, ki se ne strinja z vlado poražene Francije, marveč hoče vztrajati ob strani Anglije, se je te dni pojavil s francosko vojno mornarico, ki je ostala njemu zvesta in s pomočjo angleške mornarice

pred Dakarjem, ki je najvažnejše pristanišče francoske Zapadne Afrike.

Prišlo je do hudih spopadov in za enkrat še ni jasno, ali bo generalu de Gaulle uspelo to veliko francosko kolonijo zasesti. Če se mu to posreči, je verjetno, da se bo generalu de Gaulleu priključilo še več francoskih kolonij. To je tembolj važno, ker so angleške kolonije raztresene tudi v zapadni Afriki in so močno pomešane s francoskimi kolonijami.

Vsa znamenja kažejo, da se razpihujejo borbe na raznih koncih sveta, kjerkoli je mogoče preizkušati silo angleškega svetovnega cesarstva.

RADIO

Liubliana

od 29. septembra do 6. oktobra.

Nedelja, 29. septembra: 8.00: Jutrnji pozdrav. 8.15: Šrnel »Štirje fantje«. 9.00: Napovedi, poročila. 9.15: Radijski salonski orkester (vodi Petrič). 10.30: Verski govor (dr. Ignacij Lenček). 10.45: Prenos cerkvene glasbe iz cerkve sv. Jakoba v Ljubljani. 11.15: Ruski napevi: Ruski sekstet in plošče. 12.30: Objave. 13: Napovedi. 13.02: Rad. orkester. 17.00: Kmetijska ura: Kužne in organske bolezni telet (dr. Leo Kocijan). 17.30: Veselo popoldne. Sodelovali bodo Roman Petrovič, Stanko Avgust (spremljava) in citraški trio »Vesna«. 19.00: Napovedi, poročila. 19.20: Nacionalna ura. 19.40: Objave. 20.00: Pisan drobiž (plošče). 20.30: »Lipa in trta«. Jesenski narodni spored. Izvajala bosta radijski komorni zbor in radijski orkester. 22.00: Napovedi, poročila. 22.15: Za veseljake (plošče).

Ponedeljek, 30. septembra: 7.00: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). 12.00: Vsake-mu nekaj (plošče). 12.30: Poročila, objave. 13.00: Napovedi. 13.02: Radijski orkester. 14.00: Poročila. 18.00: Zdravstvo v Sloveniji

(dr. Ivo Pirc). 18.20: Massenet: Slike iz Alzacije (Londonski simfonični orkester; plošče). 18.40: Mesečni slovstveni pregled (prof. Fran Vodnik). 19.00: Napovedi, poročila. 19.20: Nacionalna ura. 19.40: Objave. 19.50: Šolska posvetovalnica (prof. Etbin Bojc). 20.00: Ruske romance (pela bo Jelena Gorvatova, balalajko bo igral Vladimir Pik, pri klavirju bo prof. Marjan Lipovšek). 20.40: Koncert slovenske glasbe (radijski orkester). 22.00: Napovedi, poročila. 22.15: Tamburice in mandoline (plošče).

Torek, 1. oktobra: 7.00: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). 11.00: Šolska ura: Striček v radiu vas pozdravlja (Miroslav Zor). 12.00: Iz Schubertove zakladnice (plošče). 12.30: Poročila, objave. 13.00: Napovedi. 13.02: Salonski kvintet. 14.00: Poročila. 18.00: Radijski jazz. 18.40: Živa znanost (prof. Miroslav Adlešič). 19.00: Napovedi, poročila. 19.20: Nacionalna ura. 19.40: Objave. 19.50: Deset minut zabave (pisana šara). 20.00: Pevski zbor »Cankar«. 20.45: Koncert operne glasbe (radijski orkester). 22.00: Napovedi, poročila. 22.15: Znani plesni orkestri (plošče).

Sreda, 2. oktobra: 7.00: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). 12.00: V sodobnem ritmu (plošče). 12.30: Poročila, objave. 13.00: Napovedi. 13.02: Sprehod po Balkanu (plošče). 14.00: Poročila. 18.00: Mladinska ura: Anton Janša, slovenski čebelar. Zgodovinska igra v 9 slikah. Napisal Arnošt Adamič. Izvajali bodo člani radijske igralske družine. Vodil bo inž. Pengov. 19.00: Napovedi, poročila. 19.20: Nacionalna ura. 19.40: Objave. 19.50: Uvod v prenos. 20.00: Prenos iz ljubljanske opere (v prvem odmoru glasbeno predavanje — g. Vilko Ukmar, v drugem napovedi, poročila).

Četrtek, 3. oktobra: 7.00: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). 12.00: Koncertni plesi (plošče). 12.30: Poročila, objave. 13.00: Napovedi. 13.02: Veseli godci. 14.00: Poročila. 18.00: Pester spored radijskega orkestra. 18.40: Slovenščina za Slovence (dr. Rudolf Kolarič). 19.00: Napovedi, poročila. 19.20: Nacionalna ura. 19.40: Objave. 19.50: Deset minut zabave. 20.00: Samospevi Draga Burgerja (pri klavirju prof. Marjan Lipovšek). 20.45: Reproduciran koncert simfonične glasbe. 22.00: Napovedi, poročila. 22.15: Radijski orkester.

Petek, 4. oktobra: 7.00: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). 11.00: Šolska ura: Bodimo prijatelji! Razgovor o varstvu živali (vodi bo Miroslav Zor). 12.00: Po naših stezicah (plošče). 12.30: Poročila, objave. 13.00: Napovedi. 13.02: Radijski salonski orkester (vodi Novšak). 14.00: Poročila. 14.10: Teden-sko poročilo Tujskoprometne zveze. 18.00: Ženska ura: Vzgoja otrok v predšolski dobi (prof. Anica Černejeva). 18.20: Citraške točke (plošče). 18.40: Varstvo živali (dr. Koren). 19.00: Napovedi, poročila. 19.20: Nacionalna ura. 19.40: Objave. 19.50: O izseljencih (Julija Šušteršičeva). 20.00: Gerbičeva ura. Sodelovali bodo Akademski pevski kvintet, prof. Pavel Šivic (klavir solo) in Srečko Koporc (uvodna beseda). 21.20: Koncert slovenske glasbe (radijski orkester). 22.00: Napovedi, poročila. 22.15: Radijski orkester.

Sobota, 5. oktobra: 7.00: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). 12.00: Plošče za vse. 12.30: Poročila, objave. 13.00: Napovedi. 13.02: Plošče za vse. 14.00: Poročila. 17.00: Otroška ura: Predstava »Pavlihovega odra« (prenos iz velikega studija): a) Ukrađeni zobtrebec (predigra); b) Pavlihove tri batine (lutkovna igra v enem dejanju). 17.30: Med igračkami (plošče). 17.50: Pregled sporeda. 18.00: Radijski orkester. 18.40: Pogovori s poslušalci. 19.00: Napovedi, poročila. 19.20: Nacionalna ura. 19.40: Objave. 20.00: Zunanje-politični pregled (dr. Alojzij Kuhar). 20.30: »V lepih, starih časih«. Pisan večer. Napisal Jože Vornberger. 22.00: Napovedi, poročila. 22.15: Za dober konec tedna bo igral radijski orkester.

Iz naših delavskih krajev

Holmec

Pozivamo vse tovariše, da se sigurno udeležite sestanka, ki se bo vršil v Mežici dne 29. t. m. ob 5. uri pop. v gostilni g. Tofa. Popoldne bo priredila tudi mežiška podružnica NSZ vinsko trgateg, katere se bomo udeležili tudi rudarji s Holmeca.

Vse rudarje opozarjamo in tudi Zvezo rudarjev Jugoslavije, da naj prihodnjič, ko gre za kako nabiralno akcijo, delavstvu točno sporoče, zakaj in za koga se pobira denar in to naj se stori tako, da se nabije razglas na desko. Prepričani smo, da če bi bilo delavstvo točno poučeno o namenu akcije, bi bil uspeh veliko večji tudi zadnjič.

Ljubljana

Knjižnica Delavske zbornice v Ljubljani je v jesensko-zimskem času odprta ob sobotah popoldne od 4. do 8. ure zvečer, dopoldne pa od 10. do 12. ure kakor vedno. Na vse druge delavnike posluje, kakor doslej od 10. do 12. ure dopoldne in od 5. do 8. ure zvečer.

Maribor

Stavka stavbinskega delavstva še vedno traja. Delodajalci so pripravljani za pogajanja in povišati mezde delavstvu, vendar se morajo ta pogajanja vršiti na pobudo delavskih organizacij, podpisnic kolektivne pogodbe. Razpravo naj skliče banska uprava — inspekcija dela.

V nedeljo, dne 29. t. m. se vrši v prostorih Narodne strokovne zveze sestanek mladinskega odseka ob 9. uri dopoldne. Vse članke mladinskega odseka vabimo, da se tega sestanka točno in polnoštevilno udeležijo.

Jesenice

Podružnica NSZ na Jesenicah je na izrecno željo upokojencev bratovske skladnice sklicala dne 19. t. m. v prostorih Sokolskega doma sestanek, ki pa se je spremenil v veliko zborovanje, saj je bilo navzočih nad 250 upokojencev.

V okolici tukajšnje bratovske skladnice prebiva okoli 400 upokojencev in vdov. Staroupokojencev in vdov je okoli 150 in ti imajo samo din 112.50 mesečne pokojnine. So pa tudi novoupokojenci, ki imajo male pokojnine. Odveč je ponovno naglašanje, da živijo vsi imenovani v veliki bedi s posebnim ozirom na današnjo naraščajočo draginjo. Akcija, s katero naj bi se zvišale pokojnine, odn. vpeljale draginjske doklade, je popolnoma upravičena.

Na zborovanju je poročal predsednik NSZ tov. Zupan Tine, ki je obenem kot delavski zastopnik v glavnem odboru bratovske skladnice v Ljubljani. Iz poročila smo posneli, da glavni odbor razumeva težnjo upokojencev in poizkuša s svoje strani vse, da se temu bednemu stanju odpomore. Glavna bratovska skladnica pa trenutno ne razpolaga z nobenim skladom, ki bi ga lahko v ta namen uporabila, a se trudi na vse načine, da bi našla vir za ublažitev skrajne bede. Z enkrat je določena samo majhna vsota iz tekočega presežka, ki pa niti za enkratno doklado ne pomeni mnogo. Upokojenci so dobili za prvih 6 mesecev 20% poviška. Prihodnjega prvega dobijo še 40% za nadaljnjih 6 mesecev. K poviškom je prispevala banska uprava s din 200.000. To povišanje k tako malim pokojninam sicer ne pomeni dosti, a nekaj je. Poročilo o finančnih težkočah Glavne bratovske skladnice je porazno vplivalo na zborovalce. Vzklíkali so: »Odpravite draginjo!«

Tov. Avsenik Ivan, član krajevnega odbora bratovske skladnice na Jesenicah, je poročal o posebni akciji zdravljenja upokojencev. Podrobno je tudi razčlenil ves potek zborovanja. K besedi so se priglasili upoko-

jenci tov. Tičar Ivan, Glavič Janez in drugi. Stavili so predlog za posebno podporo, ki naj se predloži KID. Prošnjo naj podprejo delavske strokovne organizacije. Ta pomoč naj bi bila vsaj začasna do končne rešitve tega perečega vprašanja. Predsednik je vzel vse te izražene predloge na znanje in obljubil, da jih bo predložil ostalim delavskim organizacijam, ki bodo s svoje strani skušale, kar je v njihovi moči, da se ublaži položaj upokojencev. S tem zagotovilom so se zborovalci na tem burnem zborovanju nekoliko pomirili. Po nekaterih pojasnilih in kratkih poročilih o krajevnih prilikah je bilo zborovanje zaključeno z zagotovilom, da bomo ponovno zborovali potem, ko bodo znane predlagane akcije.

Delavske strokovne organizacije so sklenile dne 28. junija s KID kolektivno pogodbo o dokladah delavstvu. Iz zapisnika, ki je priložen kolektivni pogodbi, je razvidno, da znaša eksistenčni minimum za 4člansko družino din 2.118.31 napram splošnemu eksistenčnemu minimumu, ki pa je takrat znašal din 2.384.42.

Računalo se je, da pripada na vsako početo dnino delavcu din 7, ženi din 170 in za vsakega otroka po din 50. Podlaga za te poviške je bilo stanje 1700 žen, praktično pa se je pokazalo, da jih je 2438. Otrok naj bi bilo 3150, praktično pa jih je 3117. Iz te statistike je razvidno, da je bila preračunska kalkulacija precej pomanjkljiva, vsled česar je bila doklada izplačana v povprečju zadnjih treh mesecev v znesku din 1.336.600. Presežek znaša mesečno nad din 18.500. Po izjavi zastopnika podjetja odgovarja ta vsota povišanim cenam za minule 3 mesece, tako da ne bi bilo podjetje dolžno delavstvu izplačati diferenc za nazaj.

Delavske strokovne organizacije so ugovarile, da se je indeks cen zopet dvignil, posebno lokalni indeks, in to vsled tega, ker gotovih potrebščin, navedenih v indeksu, ni dobiti v tovarniški kašti, ali pa je omejena količina tako, da je delavec prisiljen kupovati v privatni trgovini.

Vsled gori navedenih ugotovitev in drugih težkoč, ki se pojavljajo, morajo delavske organizacije vztrajati na svoji zahtevi, t. j. po zvišanju draginjske doklade. V tem smislu bomo podjetju tudi odgovorili.

Podružnica NSZ na Jesenicah poseduje in vodi svojo knjižnico že nad 15 let in se je zlasti zadnji čas izpopolnila tako, da jo lahko prištevamo k eni največjih knjižnic naše okolice. Da pa bo omogočeno ljubiteljem lepega čtiva knjige lažje izposojevati, bo knjižnica do nadaljnjega odprta vsak delavnik med uradnimi urami v podružnični pisarni NSZ. V nedeljo bo odprta samo v izjemnih slučajih. Prijatelji lepe knjige, poslužite se ugodne prilike, da si boste razširili svoje znanje.

Mežica

Vse tovariške odbornike in pomožne blagajnike vabimo na odborovo sejo, ki se bo vršila v nedeljo dne 29. t. m. ob 9. uri dopoldne v prostorih gostilne Stopar. Na dnevnem redu so važni predlogi in razgovori, zato mora biti pri teh razgovorih navzoč vsak tovariš-odbornik.

Hrastnik

Draginja, draginja, draginja! Ta izraz se čuje danes med vsemi stanovi in vsemi sloji prebivalstva. Konsument se pritožuje, da ni več zmožen si nabaviti najpotrebnejšega, kar mora imeti za preživetje. Trгоvec obratno navaja, da blaga ne more ceneje prodajati, ker ga je drago plačal in ima od oblasti predpisano nakupno in prodajno ceno. Oblast izdaja predpise o minimalnih mezdah, predpisuje prodajno ceno živilom, izdaja ukrepe za pobijanje draginje in odre-

ja stroge kazni proti spekulantom in navljalcem cen. Seveda se v praksi dogaja marsikaj, kar ni v skladu s predpisi, a še manj s položajem, v katerem se nahaja slabo plačano delavstvo.

Danes se je cena življenjskim potrebščinam znatno dvignila. Cena moki, ki je bila pred enim mescem kg po din 4.25, se je dvignila za več ko 100%. Mast, olje, krompir, meso in drugo prodajajo po cenah, ki jih delavstvo ne zmore. Cene se dvigajo, a za služki delavstva so še vedno isti, kot so bili pred enim mescem. Pri tem nenadnem porastu cen je najbolj prizadet gospodarsko najšibkejši sloj. Godrnjanje in kritika proti trgovcu ne pomaga, ker je ceno moki določila oblast. Tukaj ne pride v poštev noben ukrep za pobijanje draginje, ker se trgovec drži uradno predpisanih cen. Umevno pa je, da trgovec lahko izrabi to priliko in prodaja po novi ceni tudi blago, ki ga ima mogoče še v stari zalogi. Tako zadevo bi moral imeti v evidenci občinski protidraginjski odbor. Kolikor nam je znano, ta odbor ne posluje, zato naj se imenuje drugi, v katerem pa mora imeti glavno besedo zastopnik konsumentov-delavcev.

Pri današnjih izvanrednih prilikah bi morala oblast istočasno, ko določa prodajne cene živilom, določiti temu primerno višje mezde delavstvu. Kaj bo z našimi staroupokojenci in slednjič z upokojenci? Apeliramo na merodajne činitelje, da priskočijo z naglimi ukrepi nam aktivnim delavcem in upokojencem na pomoč, ker sila je velika.

Novo mesto

V nedeljo, dne 29. septembra 1940, bo seja upravnega odbora naše podružnice in bomo med drugimi vprašanji izvršili pregled poslovanja in plačane članarine.

SOCIALISTIČNA PODZVEZA

Banska uprava objavlja:

Banska uprava je na podlagi §§ 11, odst. 1, zakona o društvih, shodih in posvetih izdala odločbo, s katero se z današnjim dnem razpušča Podzveza stavbinskih delavcev za Slovenijo s podružnicama v Ljubljani in Mariboru, ker je s pozivanjem svojih članov k nezakoniti stavki ravnila proti državnemu in družabnemu redu. Z letakom, ki ga je izdala, je zagrešila tudi prestop po čl. 5 zakona o zaščiti države, ker se z njim ščuje na razdor med družabnimi sloji.

Društveni arhiv je zaplenjen, društvena imovina je zavarovana.

Zveza združenih delavcev, Narodna strokovna zveza in Jugoslovanska strokovna zveza so pri banski upravi zaprosile za uvedbo poravnalnega postopka. Banska uprava je prošnji ugodila in je postopek uvedla.

Tudi Podzveza stavbinskih delavcev za Slovenijo je vložila tako prošnjo, ki pa je morala biti odklonjena, prvič zato, ker je banska uprava zavzela stališče, da ne more intervenirati v korist delavske organizacije, katere članstvo vztraja v nezakoniti stavki, drugič pa zato, ker je bila Podzveza medtem razpuščena in je njena prošnja postala brezpredmetna.

Iz pisarne banske uprave v Ljubljani, 24. septembra 1940.

ANKETA ZA DOLOČITEV

Od Delavske zbornice smo prejeli:

Ker je kralj. vlada zvišala dosedanje osnovno mezdo s takojšnjo veljavnostjo od 2 na 4 din in s tem omogočila tudi za območje posameznih banovin povišanje dosedanjih minimalnih mezd, je bila danes na iniciativo Delavske zbornice predkonferenca delavskih strokovnih organizacij.

Na predkonferenci so organizacije zavzele enotno stališče glede višine novih minimalnih mezd, katero bodo zastopale na uradni anketi, ki je bila pri banski upravi 25. septembra. O anketi bomo še poročali.